

การจัดตั้งพรรค

๓.๑ พรรคเสรีมนังคศิลา

๓.๑.๑ พื้นฐานของพรรค พรรคเสรีมนังคศิลา เป็นพรรคการเมืองซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจาก คณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ภายหลังจากที่อำนาจรัฐสำเร็จแล้ว คณะรัฐประหารมีลักษณะ เป็น ๓ ส่วน คือ

(๑) กลุ่มนายทหารหนุ่มที่คุมกำลังภายใต้การนำของพลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ได้เลื่อนยศ ในปีต่อมาหลังจากยึดอำนาจแล้ว)

(๒) กลุ่มนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งถูกปลดออกจากประจำการแล้ว กลับมาเข้ารับราชการอีก โดยการเข้าร่วมทำรัฐประหาร มี พลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นผู้นำกลุ่ม

(๓) กลุ่มผู้สนับสนุน จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในอดีต มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๒ แต่ ไม่ได้เข้าร่วมทำรัฐประหาร กลับมาโดยเชื่อกันว่าเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์ทางการเมือง คนสำคัญในกลุ่มนี้คือ แสวง วิจิตรวาทการ

เมื่อคณะรัฐประหารได้ให้รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ลาออกในวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๙๑ แล้ว จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๔๙๑ ปรากฏว่าในคณะรัฐบาลชุดนี้ นอกจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม แล้ว ก็ไม่มีบุคคลอื่นในคณะรัฐประหาร ๒๔๙๐ รวมอยู่ด้วยเลย แต่กลับปรากฏว่า อดีตผู้บังคับบัญชาที่จอมพล ป.ไว้วางใจ เช่น พลโท มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลเก่า ของพรรคประชาธิปัตย์ เช่น พลโทหลวงราชินีกรบ พันเอกนอม เกตุบุติ นาวาอากาศเอกหม่อมเจ้า

รังษิยากร อากาศ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนสำคัญ ๆ เช่น นายเตียง ไชยกาล นายเชม ชาติ บุญรัตพันธุ์ นายเจ๊ะ อับดุลลาห์ หงษ์บุเภา นายวรการบัญชา นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ นายเศวต เปี่ยมพงษ์สานต์ เป็นต้น เขารวมคณะรัฐบาลด้วย จึงเห็นได้ว่าจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้พยายามขยายฐานแห่งอำนาจทางการเมืองของตนโดยแสวงหาความสนับสนุนจากนักการเมืองทุกกลุ่ม ในระยะแรกนั้นดูเหมือน จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยังอยากเล่นการเมืองกับนักการเมืองฝ่าย พลเรือนมากกว่า แต่หลังจากนั้นก็เกิดการกบฏขึ้นหลายครั้ง เช่น กบฏ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๑ หรือที่เรียกกันว่า "กบฏเสนานิการ" กบฏ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ หรือ "กบฏวังหลวง" กบฏแมนฮัตตัน ในปี ๒๔๙๔ ซึ่งรัฐบาลก็สามารถปราบปรามลงได้สำเร็จทุกครั้ง บุคคลสำคัญในการปราบกบฏ คือ พลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ควบคุมกำลังทหาร และพลตำรวจตรีเฒ่า ศรียานนท์ รองอธิบดีตำรวจ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมกำลังตำรวจปราบกบฏ และกวาดล้างนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม จึงมีความสำคัญและมีอำนาจมากขึ้น

หลังการรัฐประหาร ๒๔๙๔ ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำเนินการรัฐประหารล้มล้างตนเอง ได้มีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ โดยมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นผู้จัดตั้ง เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๙๔ มีรายนามคณะรัฐมนตรีดังต่อไปนี้

- |                                       |  |
|---------------------------------------|--|
| ๑. พลเอก ฉิม ชูณหะวัณ                 | เป็นรองนายกรัฐมนตรี                    |
| ๒. จอมพล ป.พิบูลสงคราม                | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม        |
| ๓. พลตรีเภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง       |
| ๔. นายวรการบัญชา                      | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ |
| ๕. พลเรือตรีหลวงบุพผากาศกรโลกด        | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร         |
| ๖. พระยามวิรัชยเวชการ                 | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข     |
| ๗. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์             | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม    |
| ๘. พลอากาศเอกพัน รอดอากาศ ฤทธิรักษ์   | เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม        |

<sup>๒</sup> Ibid., หน้า ๑๒๔.

๘. หลวงวิจิตรวาทการ	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. พลตรีบุญทิพย์ เทพหัสดินฯ	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. พระนิพนธ์วรดิษฐ์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. พลเอก มังกร พรหมโยธี	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. พลโท สกุนต์ ณะรัชต์	เป็นรัฐมนตรี
๑๔. พลเรือตรีหลวงสุนาวินวิวัฒน์	เป็นรัฐมนตรี
๑๕. พันตำรวจเอก ละม้าย อุทยานานนท์	เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายเลื่อน พงษ์ไสภณ	เป็นรัฐมนตรี
๑๗. พันเอกประมาณ อภิเรกสาร	เป็นรัฐมนตรี
๑๘. พลเรือตรี หลวงชำนาญ อรรถยุทธ	เป็นรัฐมนตรี
๑๙. พลตำรวจโท เภา ศรียานนท์	เป็นรัฐมนตรี
๒๐. พลอากาศโทหลวงเชิดชูอากาศ	เป็นรัฐมนตรี
๒๑. พลโทเกษ เกษประคิษฐ	เป็นรัฐมนตรี
๒๒. พลอากาศตรี มุณี มหาสันพะ เวชยันตรังสฤษดิ์	เป็นรัฐมนตรี
๒๓. นายเชมชาติ บุณยรังษี	เป็นรัฐมนตรี
๒๔. พันเอก ศิริ สิริโยธิน	เป็นรัฐมนตรี
๒๕. พลตรี ประยูร กมรมนตรี	เป็นรัฐมนตรี

การแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดนี้ มีลักษณะที่น่าสนใจเกิดอยู่หลายประการ คือ

๑. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ยอมรับในความสำคัญของคณะรัฐประหารชุด ๒๔๙๐ ซึ่ง  
เป็นฐานอำนาจทางทหารที่สนับสนุนอยู่มากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากรัฐมนตรีในคณะมาจากบุคคลในคณะ  
รัฐประหาร ๒๔๙๐ ถึง ๕ คนด้วยกัน คือ พลเอก ฉัตร ชูณหะวัณ พลตรีบุญทิพย์ เทพหัสดินฯ พลโท

สถิตย์ ณะวัชร์ พันธ์ารวจเอก ละม้าย อุทยานานนท์ พลตำรวจโทเผ่า ศรียานนท์

๒. บุคคลที่ใช้อำนาจอันแท้จริงของกองทัพบก คือ พลโทสถิตย์ ณะวัชร์ และบุคคลที่ใช้อำนาจอันแท้จริงของกรมตำรวจ คือ พลตำรวจโทเผ่า ศรียานนท์ ได้เป็นรัฐมนตรีเป็นครั้งแรก

๓. จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีแนวโน้มในการนำพรรคพวกเก่า ๆ รุ่นก่อนสงครามโลกและระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง มารวมคณะรัฐบาลมากขึ้น เช่น พลตรีเภา เพียรเลิศ บริษัทผู้ทอผ้า พลอากาศเอก สัน รณอากาศ อุทวาคันี หลวงวิจิตรวาทการ พลเอก มังกร พรหมโยธี พลตรี ประยูร ภมรมนตรี ฯลฯ

๔. จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยังคงหาความสนับสนุนจากสภาผู้แทนราษฎรโดยการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนสำคัญ ๆ เช่น นายวรการบัญชา นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ นายเดือนพงษ์โสภณ นายเชมราติ บุญรัตพันธุ์ ฯลฯ ได้ตำแหน่งรัฐมนตรีต่อไป

หลังการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๘ เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕ และจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้น ก็ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ประกอบด้วยบุคคลชุดเดิมทั้งหมด และมีเพิ่มเข้ามาใหม่เพียงคนเดียว คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรอยไวยภากร

ส่วนทางด้านนิติบัญญัตินั้น คณะบริหาร ๒๔๙๕ ได้ประกาศมติเลิกรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒ ห้ามชุมนุมทางการเมืองโดยเด็ดขาด และได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๕ และได้ประกาศใช้ฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ มีสาระสำคัญก็คือให้สภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว แดมาตรา ๑๑๕ กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน คือ

๑. สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่วุฒิสภาเลือกตั้งตามบทบัญญัติมาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๑
๒. สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่วุฒิสภาเลือกตั้งโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งไว้

แล้วในวันเดียวกันกับที่รัฐธรรมนูญ<sup>๕</sup> นั้นก็หมายความว่า รัฐบาลจะมีเสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎรแน่นอนที่สุด อย่างน้อยที่สุดก็ครั้งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดอยู่แล้ว นอกจากนี้ภายหลังจากการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕ รัฐบาลได้ฉวยโอกาสที่นักการเมืองฝ่ายค้านไม่อาจรวมกำลังกันเกิดเนื่องจากคณะรัฐประหารได้ประกาศห้ามชุมนุมทางการเมืองโดยเด็ดขาด รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลได้เกินกว่าครึ่งหนึ่ง แล้วก็ได้เลือกไชยาตมณังภักดีมาเป็นที่ประชุมทำนองเดียวกับสหพรรคในสมัยก่อน แต่ปัญหาที่ยังมีอยู่ควยในข้อที่ว่า ถ้าหากตั้งเป็นรูปร่างพรรคการเมือง และประชุมหารือทางการเมืองอย่างเปิดเผยแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้เข้าสังกัดก็จะถือเอาเป็นแบบอย่างบ้าง ทำให้ยากแก่การควบคุม ดังนั้นรัฐบาลจึงได้แต่งตั้งให้เป็นกรรมการโดยมติของคณะรัฐมนตรี เรียกว่า คณะกรรมการนิคมสัญญา โดยมีพลตำรวจโทเผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการ คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่จะถูกนำมาเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรล่วงหน้าก่อน และเสนอแนวความคิดเห็นต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนแนวความคิดเห็นและร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่รัฐบาลเป็นฝ่ายเสนอ การประชุมของคณะกรรมการชุดนี้ถือเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยให้ประชาชนทราบ งานต่าง ๆ ที่ดำเนินการพิจารณาของคณะกรรมการนิคมสัญญาถือว่าเป็นมติที่สมาชิกฝ่ายสนับสนุนทั้งหมดจะต้องปฏิบัติตามในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการนิคมสัญญา มีสิทธิพิเศษได้รับเงินเดือนพิเศษอีกเดือนละ ๒,๐๐๐ บาท นอกเหนือไปจากเงินเดือนที่ได้รับความปกติ นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิอื่น ๆ อีก โดยวิธีการดังกล่าวนี้จึงทำให้รัฐบาลมีฐานะมั่นคง ออกกฎหมายต่าง ๆ ได้รวดเร็วทันใจ ขณะเดียวกันฝ่ายค้านกลับถูกกักกันมิให้ทำหน้าที่ของชนได้เต็มที่ เช่น ขณะที่กำลัง

<sup>๕</sup> สิริ เปรมาจิตต์, ประวัติรัฐธรรมนูญไทย (พระนคร: โรงพิมพ์จักรกัการพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๒๕๕.

<sup>๖</sup> ประจวบ ทองอุไร, สิ้นยุคมืด (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรบริการ, ๒๕๐๐), หน้า ๔๐-๔๑.

<sup>๗</sup> Frank C. Darling., Thailand and the United States (Washington D.C.: Public Affairs Press, 1965), pp.123 - 124.

อภิปรายซึ่งพรรคฝ่ายค้านเห็นควรค่าเนิ่นต่อไป ฝ่ายรัฐบาลอาจจะปิดอภิปรายเอาคือ ๆ ไม่ยอมให้ฝ่าย  
ค้านได้อภิปรายอีกต่อไป

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุดนี้ จึงมีสภาพคล้ายคลึงกับการปฏิบัติหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลโดยตรง เพียงแต่เรียกชื่อให้ฟังคล้ายกับหน่วยงานของรัฐบาลเท่านั้น ลักษณะโครงสร้างของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐบาล ได้ดำเนินไปเช่นนี้จนถึงการก่อตั้งพรรคเสรีมนั่งศึกษา ในปี ๒๔๘๘ โครงสร้างของรัฐบาลดังกล่าวก็ได้กลายเป็นโครงสร้างของพรรคเสรีมนั่งศึกษาไปด้วย ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า พื้นฐานโครงสร้างของพรรคเสรีมนั่งศึกษาประกอบด้วยฐานอำนาจจากกลุ่มบุคคลต่อไปนี้

### ก. ในคณะรัฐมนตรี มี

๑. กลุ่มสมาชิกในคณะรัฐประหารซึ่งมีกองทัพเป็นกลุ่มผลประโยชน์สำคัญสนับสนุนอยู่ บุคคลในกลุ่มนี้เช่น พลเอก ฉัตร ชูณหะวัณ พลโทสุภค ณะวิรัช พลตำรวจโทเมธา ศรียานนท์ ฯลฯ

๒. กลุ่มผู้ร่วมงานเก่าแก่ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่น หลวงวิจิตรวาทการ พลตรีประยูร ภมรมนตรี พลตรีเอก เพียรเลิศ บริษัทวิทยุพาณิชย์ พลโทมังกร พรหมโยธี ซึ่งให้ความสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม

๓. กลุ่มนักการเมืองในสภาคนสำคัญ ๆ ซึ่งรัฐสภาเอาใจเพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนจาก ผู้แทนราษฎรประเภท ๑ กวядการให้ตำแหน่งรัฐมนตรี เช่น นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ นายวรการ บัญชา นายเขมชาติ บุญยรัตพันธุ์ ฯลฯ

๔. ข้าราชการหรือนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญในงานสาขาของตน และรัฐบาลจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากมันสมองของคนเหล่านี้ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยาทกร

คิดปชัย ชาญเฉลิม, *op.cit.*, หน้า ๑๔๕.

ชจกภัย บุรุษพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย (พระนคร: สำนักพิมพ์โอเคียน สโตร์, ๒๕๑๑), หน้า ๒๑๕.

นายพนั สาร์สิน ฯลฯ

๑. ในสภาผู้แทนราษฎร มี

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ซึ่งพระมหากษัตริย์แต่งตั้งหรือโดยพฤตินัย คือ รัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้ง เป็นฐานอำนาจที่คุมเสียงส่วนมากในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกกลุ่มนี้ประกอบด้วย ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และพลเรือน ซึ่งมีทั้งผู้ที่ให้การสนับสนุน จอมพล ป.พิบูลสงคราม ผ่านทางคณะรัฐประหาร และที่ให้การสนับสนุนจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยตรง

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ซึ่งเป็นสมาชิกคณะกรรมการนิพนธ์นิติบัญญัติ

๓.๑.๒ มูลเหตุและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรค

๑. ความพยายามของรัฐบาลที่จะสร้างเสถียรภาพทางการเมืองขึ้น แม้รัฐบาลชุดหลังการเลือกตั้ง ปี ๒๔๙๕ จะได้รับความสนับสนุนทางกำลังทหารและตำรวจจากคณะรัฐประหารอย่างแข็งขัน แต่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญทำให้การเมืองของประเทศต้องเป็นไปตามระบอบรัฐสภา จะหวังความสนับสนุนจากฝ่ายกำลังรบฝ่ายเดียวมิได้ จริงอยู่แม้ว่าฐานแห่งอำนาจที่แท้จริงจะอยู่ที่กำลังทหาร ตำรวจ แต่ความรับผิดชอบของรัฐบาลตามแบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากในรัฐสภา หากขาดเสียงข้างมากคอยสนับสนุนแล้ว รัฐบาลก็คงจะทำอะไรไม่ได้ ดังนั้นรัฐสภาจึงจำเป็นต้องรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าเป็นกลุ่มก้อนเพื่อการสนับสนุนกัน ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งคณะกรรมการนิพนธ์นิติบัญญัตินั้น ก็มีความมุ่งหมายที่จะรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลให้คงมีอยู่ต่อไป และคณะกรรมการนิพนธ์นิติบัญญัติได้แปรสภาพเป็นพรรคเสรีเมิ่งกิดาในเวลาต่อมา

๒. ความไม่พอใจของฝ่ายค้าน การที่รัฐบาลรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากเข้าเป็นคณะกรรมการนิพนธ์นิติบัญญัติ เพื่อให้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับพรรคการเมืองฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านที่มีได้เข้าร่วมเป็นกรรมการนิพนธ์นิติบัญญัติด้วยไม่พอใจที่ตนเองไม่มีโอกาสรวมกลุ่มกันเขาคำเนินงานในสภาท่านองเดียวกับรัฐบาลได้ ทั้งนี้เพราะคณะรัฐประหารยังมีโดยกเล็กคำสั่งห้ามชุมนุมทางการเมือง กลุ่มฝ่ายค้านจึงเรียกร้องขอชุมนุมทางการเมืองบ้าง แต่รัฐบาลก็ไม่อนุมัติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองต่อสภา

หลายครั้ง ครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งได้ตกลงเข้าชื้อกันเสนอ  
 ร่างพระราชบัญญัติพรกการเมืองเข้าสภา โดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อความสมบูรณ์ในการปกครอง  
 ระบบประชาธิปไตย และเพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม  
 พ.ศ. ๒๔๕๕ ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "...บุคคลย่อมมีเสรีภาพวิญญูณในการตั้งพรกการเมือง ทั้งนี้ภาย  
 ไ้บังคับแห่งกฎหมาย..."<sup>๑๐</sup> ซึ่งแม้รัฐบาลจะประกาศในขณะนั้นว่าไม่เห็นด้วย โดยอ้างว่ารัฐธรรมนูญ  
 ใดให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรกการเมืองไว้แล้ว ไม่จำเป็นต้องตรากฎหมายพิเศษว่าด้วยพรก  
 การเมือง ก็ย่อมจะสามารถตั้งพรกได้ ทำให้ร่างพระราชบัญญัติพรกการเมืองฉบับนั้นต้องตกไป แต่  
 อย่างไรก็ตามปฏิกริยาของพรกฝ่ายค้านในครั้งนั้นก็คงเป็นสัญญาณเตือนให้รัฐบาลได้ตระหนักว่า การที่  
 จะไม่ยอมให้มีพรกการเมืองโดยที่รัฐบาลถือโอกาสรวบรัดเลินการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรด้วยการ  
 ใช้คณะกรรมการนิพนธ์บัญญัติเป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศต่อไปตามใจชอบคงจะเป็นเรื่องยาก  
 เสียแล้ว เมื่อฝ่ายตรงข้ามเห็นตัวรัฐบาลก็จำเป็นต้องปรับปรุงตนเองเพื่อรับมือกับการเมืองในระบบ  
 พรกอย่างแท้จริง ซึ่งคงจะตามมาในไม่ช้า นี่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่รัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุง "คณะกรรมการ  
 การนิพนธ์บัญญัติ" มาเป็น "พรกเสรีมันังคศิลา" ในภายหลัง

๓. ประสบการณ์ในการพัฒนาจรรบโลกของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ.  
 ๒๔๕๘ จอมพล ป.พิบูลสงคราม และคณะ ได้เดินทางพัฒนาจรรทั่วโลกเพื่อเยี่ยมเยียนมิตรประเทศ  
 และดูการปกครอง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ตระหนักดีว่าโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ได้พบกับ  
 ความเจริญในคานประชาธิปไตยจนเกิดภาพประทับใจ เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การตั้ง  
 พรกการเมือง เป็นต้น<sup>๑๑</sup> เมื่อกลับจากต่างประเทศ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้นำของฝากติดมือ

<sup>๑๐</sup> Ibid., หน้า ๒๐๓.

<sup>๑๑</sup> ชาวนวัศ สุกดาภา, พรกการเมือง (พระนคร: สำนักพิมพ์สยามพัฒนา, ๒๕๑๑),  
 หน้า ๕๗ - ๕๘.



มาให้ประชาชนชาวไทยหลายอย่าง เช่น ไซค์ปาร์ค<sup>๑๒</sup> เพรสคอนเฟอเรนซ์ และ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้พยายามสร้างสิ่งที่จำเป็นในระบอบประชาธิปไตยอีกอย่างหนึ่ง คือ พรรคการเมือง จอมพล ป.พิบูลสงคราม เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่เมืองไทยควรมีระบบพรรคการเมืองได้อย่างเต็มที่เสียที<sup>๑๓</sup> จึงดำริที่จะยุบเลิกคณะกรรมการนิคมอุตสาหกรรมเพื่อให้มีพรรคการเมืองโดยเปิดเผย<sup>๑๔</sup> จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองต่อสภาผู้แทนราษฎรภายหลังที่ได้มีการอภิปรายกันเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการโดยคะแนนเสียงส่วนใหญ่ และได้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญไปพิจารณาแล้วนำมาเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๔๘๘ สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ออกใช้เป็นกฎหมายได้ พระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรกของไทยจึงได้คลอดออกมา การที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ไปเห็นความเจริญทางการเมืองของต่างประเทศแล้วกลับมาสนับสนุนพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่เห็นเคยศึกษามาก่อนนั้น ก็ย่อมแสดงว่าจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนใจหันมานิยมกับการเดินการเมืองในระบบพรรค ซึ่งทำให้เห็นเจตนาของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ว่าพร้อมแล้วที่จะจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมารับกับพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่เพิ่งจะมีขึ้น

๔. พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๔๘๘ เป็นสัญญาณให้นักการเมืองทุกกลุ่มในเวลานั้นได้ทราบว่าการต่อสู้ในทางการเมืองของไทยโลกาภิวัตน์เข้าสู่ยุคใหม่ซึ่งจะต้องปรับตนเข้ารับการภาวะการณ์ทางการเมืองใหม่ในคราวนี้ เมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง รัฐบาลก็จำเป็นต้องตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนตนเอง พรรคเสรีนิยมก็อาจเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะ

<sup>๑๒</sup> "ศุภวิทย์" (นามแฝง) และ นต เศรษฐดิศ, เมืองไทยในระบบรัฐสภา (พระนคร : โรงพิมพ์พิชิต, ๒๕๑๐), หน้า ๑๒๕.

<sup>๑๓</sup> Ibid., หน้า ๑๓๒.

<sup>๑๔</sup> ขจรกิจย์ บุญวัฒน์, op.cit., หน้า ๒๑๕.

รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ที่ให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลเข้าเป็นกลุ่มก้อน เพื่อที่จะให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาล ซึ่งประกอบด้วยบุคคลสำคัญที่สุดอยู่ ๒ กลุ่มด้วยกัน คือ คณะรัฐประหาร กับกลุ่มผู้ร่วมงานเก่าแก่ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งรวมกันบริหารประเทศภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

๓.๑.๓ นโยบายและอุดมการณ์ของพรรคเสรีมนังคศิลา พรรคเสรีมนังคศิลาเป็นนโยบายและอุดมการณ์ดังต่อไปนี้

การศาสนา นโยบายทางศาสนาของพรรคเสรีมนังคศิลาที่สำคัญคือ จะเชิดชูและส่งเสริมพระพุทธศาสนา กับทั้งจะให้ความอุปถัมภ์แก่ศาสนาทุกลัทธิในภายตามรัฐธรรมนูญ

การปกครอง ในด้านการปกครองจะยึดถือและรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ทรงเป็นประมุข

การศึกษา นโยบายทางการศึกษามีสาระสำคัญอยู่ว่าจะส่งเสริมการศึกษาอบรมของประชาชน ทั้งคุณภาพและปริมาณเป็นลำดับแรก โดยจะส่งเสริมการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น ทั้งจะได้เร่งรัดในการสร้างอาคารเรียน การผลิตครูให้ได้ส่วนสัมพันธ์กับนักเรียน ส่งเสริมให้ครูมีเสถียรภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การต่างประเทศ จะเสริมสร้างสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศให้สนิทสนมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง จะพยายามช่วยเหลือเกื้อกูลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและสงบสันติ จะเชิดชูอุดมคติของสหประชาชาติเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด

การเศรษฐกิจและการคลัง จะส่งเสริมช่วยเหลือการอุตสาหกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศมาลงทุนประกอบการอุตสาหกรรมภายในประเทศ จะเปิดตลาดการค้าทั้งในและนอกประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะหาทางรักษาราคาและจัดสรรสินค้าขาออก

๑๕๑  
พมา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๗๒ ภาค ๒ ตอนที่ ๘๖ พ.ศ. ๒๔๘๘, หน้า ๒๖๖๘ - ๒๖๗๐.

ที่สำคัญให้เป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย กับทั้งจะรักษาของเงินตราไทยใหม่เสถียรภาพ ปรับปรุงการภาชี  
 อากรให้เป็นธรรมและสะดวกแก่ประชาชน จะช่วยเหลือการประกอบอาชีพของประชาชนในการผลิต  
 ทางเกษตรกรรมทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งจะขยายกิจการด้านการสหกรณ์ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในประเทศด้วย  
 การเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนคุ้มครองป้องกันประชาชนให้พ้นจากโจรผู้ร้าย และความกดขี่  
 ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรม ให้มีโอกาสประกอบอาชีพโดยปราศจากความหวาดกลัว

ความสงบเรียบร้อยภายนอกประเทศ จะรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติและร่วมมือกับนานา  
 ประเทศเพื่อสันติสุขของโลก จะเตรียมสรรพกำลังของชาติและสร้างกำลังรบสำหรับป้องกันรักษา  
 ราชอาณาจักรเพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่จะมารุกรานประเทศไทยให้ที่สุ่สุดตามกำลัง เศรษฐกิจของ  
 ประเทศ

การยุติธรรม จะส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาคดีตามบท  
 บัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนมีหลักประกันในคานาสีทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และจะปรับปรุง  
 แก้ไขการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้ดำเนินไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

### อุดมการณ์ทางการเมือง

นอกจากหลักนโยบายที่ได้กำหนดไว้แล้ว กิจการใด ๆ ซึ่งพรรคนี้เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่  
 ประเทศชาติและเกิดความสุขแก่ประชาชน อันเป็นส่วนรวมก็จะได้พิจารณาคำเนิการและปรับปรุง  
 แก้ไขโดยวิธีการอันเพียงธรรมให้เกิดขึ้น

๓.๑.๔ การจดทะเบียนและรายนามคณะกรรมการ พรรคเสรีมนังคศิลาเป็นพรรคการเมือง  
 เมืองพรรคแรกที่จดทะเบียนพรรคการเมืองอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.  
 ๒๔๘๘ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยมีสำนักงานใหญ่ของพรรคอยู่ที่บ้านมนังคศิลา ถนน  
 หลานหลวง อำเภอคูสิท จังหวัดพระนคร นอกจากนี้มีสำนักงานต่างแล้วพรรคเสรีมนังคศิลาจัดตั้ง

สาขาและมีหน่วยงานของพรรคกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัด<sup>๑๖</sup>

คณะกรรมการของพรรคนี้ประกอบด้วย

จอมพล ป. พิบูลสงคราม	เป็นหัวหน้าพรรค
พล. ต. อ. เฒ่า ศรียานนท์	เป็นเลขาธิการพรรค <sup>๑๗</sup>
จอมพลผิน ชุณหะวัณ	เป็นที่ปรึกษาพรรค
พลเรือเอก หลวงยุทธศาสตร์โกศล	เป็นที่ปรึกษาพรรค
พลเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์	เป็นที่ปรึกษาพรรค
จอมพลอากาศพัน รณอากาศ กุฑมาศนี้	เป็นที่ปรึกษาพรรค
กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์	เป็นที่ปรึกษาพรรค <sup>๑๘</sup>

บุคคลสำคัญอื่น ๆ ที่รวมก่อตั้งพรรค ได้แก่<sup>๑๙</sup>

พลเรือเอก หลวงสุนาวินวิวัฒน์  
 พลเอก เศษ เศษประคิยุม  
 พลอากาศเอก หลวงเชิดวุฒากาศ  
 พลโท หลวงสวัสดิ์ศรีสุรบุท  
 พลเอก สวัสดิ์ สวัสดิ์รอดชัย  
 พลตรี สุวีใจ พูลทรัพย์

<sup>๑๖</sup> พนม ภัยหมาย, ลักษณะและพฤติกรรมของพรรคการเมืองในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์  
 คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (พระนคร: โรเนียว, ๒๕๑๒), หน้า ๑๐๐.

<sup>๑๗</sup> ราชกิจจานุเบกษา, op.cit., หน้า ๒๖๖๘.

<sup>๑๘</sup> พนม ภัยหมาย, op.cit., หน้า ๙๗.

<sup>๑๙</sup> เขาวนัศ สุกลาภา, op.cit., หน้า ๑๐๖ - ๑๐๘.

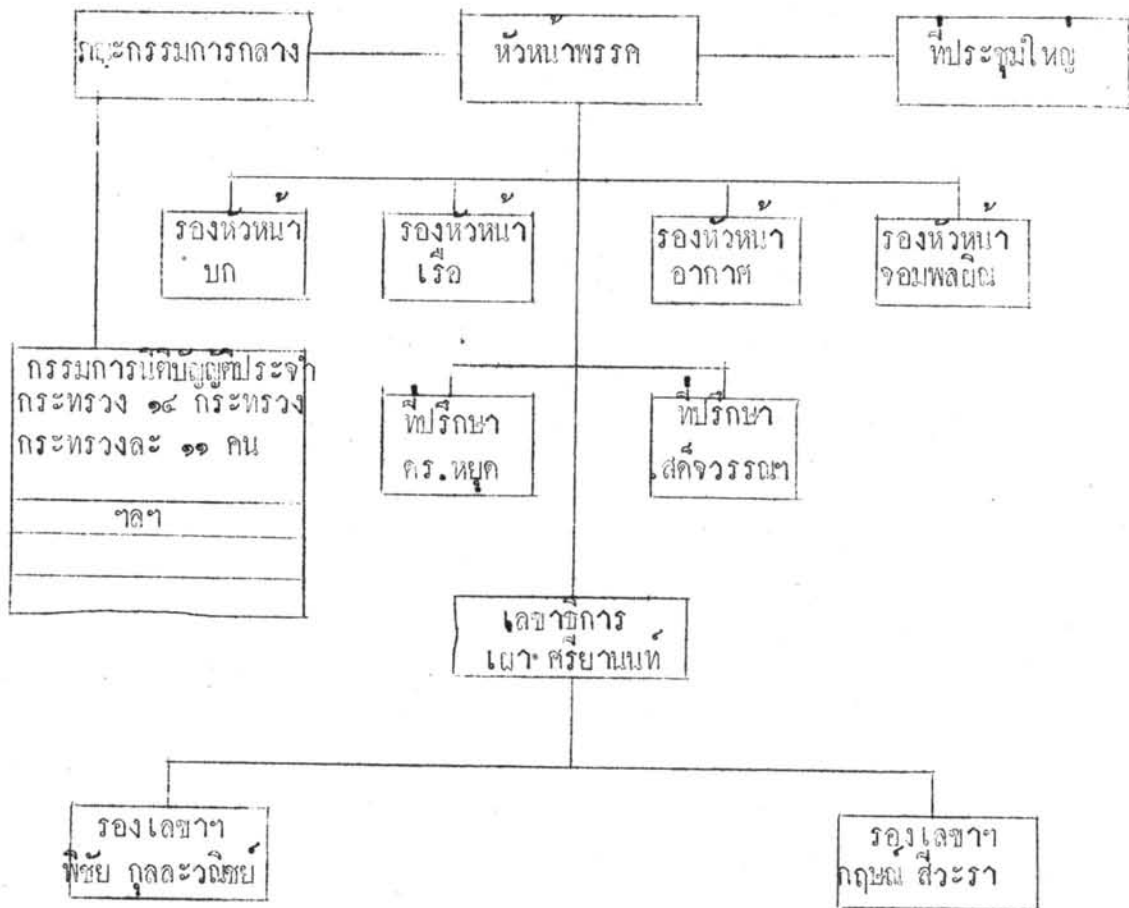
พลอากาศโท เฟื่อง เฟื่องวุฒิราญ  
 พันเอก ชวง เชวงศักดิ์สงคราม  
 พลเอก เกา เพียรเลิศ บริษัทวิทยุทหกิจ  
 พลอากาศโท ทวี จุลละทรัพย์  
 พลตรีประมาณ อภิเวทสาร  
 พลโท บัญญัติ เทพหัสดินทร์  
 พลเรือเอก หลวงชำนาญอรุณยุทธ  
 พลอากาศตรีเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร

ฝ่ายพลเรือน

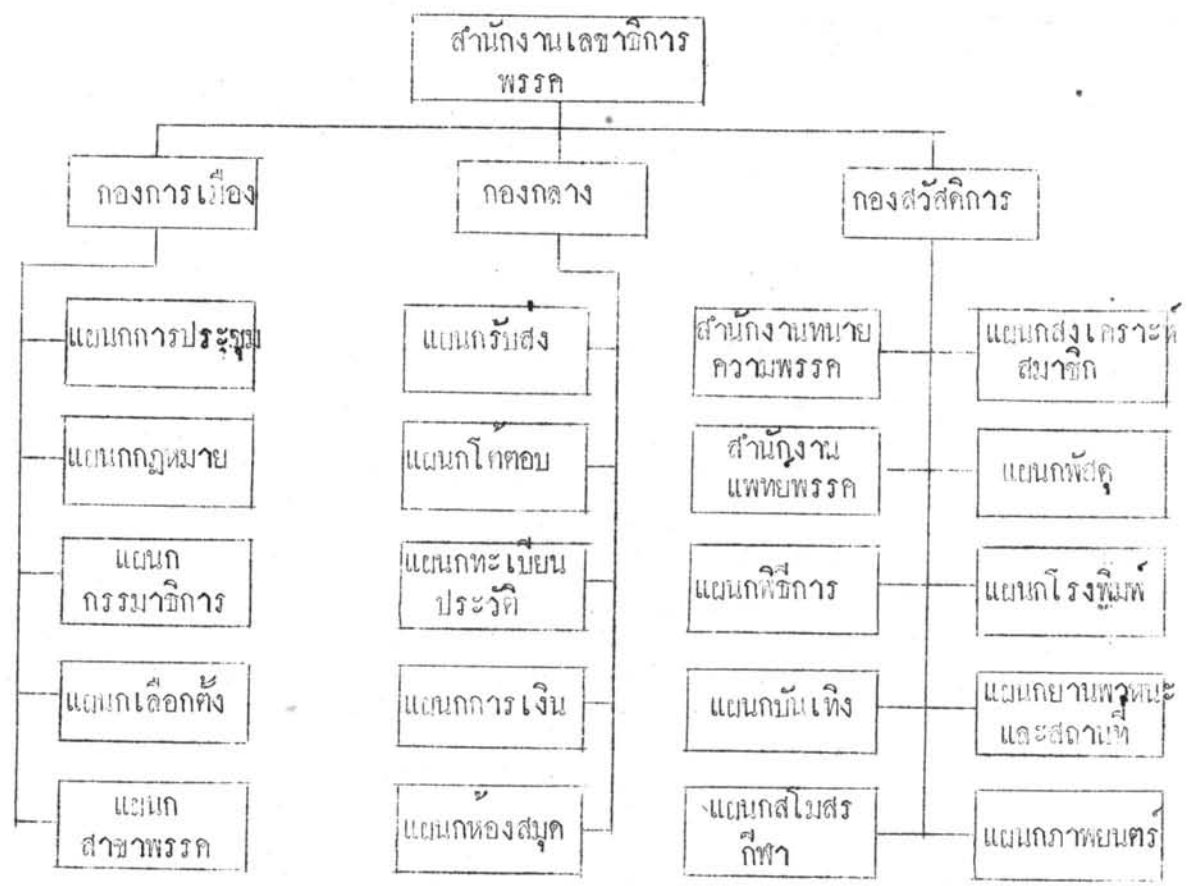
นางแรม พรหมโมมอด บุญประสพ  
 พระยามวิรักษเวทชการ  
 หลวงสัมฤทธิ์สุเมวาท  
 นายโชติ คุณะเกษม  
 พระยาลักพีธรรมประคัลภ์  
 หลวงอรุณพรพิศาด  
 นายสุรพงษ์ ตรีรัตน์  
 พระยาสาส์รัฐวิภาค  
 ขุนคงฤทธิศึกษากร  
 นายเพทาย อมาตยกุล  
 พันเอก นายวรการบัญชา  
 นายเทียม ณ สงขลา

๓.๑.๕ การจัดองค์การและการบริหารงาน แผนภูมิการจัดองค์การพรรคเสรีมนังคศิลาซึ่ง  
 ผู้เขียนจะนำมาเสนอต่อไปได้มาจากการสัมภาษณ์อดีตกรรมการกลางพรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งทำหน้าที่  
 เป็นผู้ควบคุมเสียงของพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งไม่ประสงค์จะเปิดเผยนาม พอสรุปได้ว่าพรรคเสรีมนังค  
 ศิลา มีการจัดองค์การและการบริหารงาน ในภาพดังนี้

การจัดองค์กรพรรคเสรีมนังคศิลา



การจัดสำนักเลขาธิการพรรค



ท่านผู้ให้สัมภาษณ์เปิดเผยว่าในสมัยก่อนมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองนั้น รัฐบาลได้รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๒ ประเภท ที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลเข้าไว้ด้วยกันรวมเรียกว่า สหพรรค ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งประเภท ๑ และประเภท ๒ และในภายหลังได้วิวัฒนาการมาเป็นคณะกรรมการนิคมวิญญูติ ท่อมาหลังจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม กลับจากเดินทางรอบโลกถึงประเทศไทยก็มีความคิดที่จะพัฒนาการเมืองของประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น โดยจะจัดให้มีพรรคการเมืองต่าง ๆ แข่งขันกันในการเมืองเพื่อปกครองประเทศ นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นเลขาธิการคณะกรรมการนิคมวิญญูติอยู่ในขณะนั้นจึงได้เสนอให้จัดตั้งพรรค



การเมืองพรรครัฐบาลขึ้นโดยพรรคอาสาเป็นผู้ดำเนินการให้เอง ได้มีการส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สนับสนุนรัฐบาลเดินทางไปดูงานตามพรรคการเมืองในต่างประเทศ และหลังจากนั้นได้ร่างอุดมการณ์ นโยบาย ตลอดจนข้อบังคับขึ้น มี ดร. หยุด แสงอุทัย และนายสุวิชัย พันธุ์เกษมสรุ ช่วยกันยกร่าง โดยมีกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเป็นที่ปรึกษา เมื่อร่างเสร็จก็เป็นเวลาพอดีกับที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงได้จดทะเบียนจัดตั้งพรรคขึ้น ที่ใคร่ชื่อว่า พรรคเสรีมนังคศิลา ก็เพราะนายเนิน เกษสุวรรณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกระบี่เป็นผู้เสนอว่า ควรให้ชื่อว่า เสรีประกอบเข้ากับมนังคศิลา เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ของพรรคนี้เป็นสมาชิกของคณะกรรมการนิพนธ์วิมาก่อน และคณะกรรมการนิพนธ์วิมาได้มีการประชุมกันที่บ้านมนังคศิลาเป็นประจำ ซึ่งข้อเสนอนี้ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนมาก

การบริหารงานของพรรคเสรีมนังคศิลานั้นดำเนินไปในระดับต่าง ๆ ๔ ระดับ คือ

๑. งานในระดับนโยบายขั้นสูง เช่น การเลือกตั้งหัวหน้า และคณะกรรมการของพรรค การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคนั้นเป็นงานของที่ประชุมใหญ่ซึ่งกำหนดจะมีการประชุมกันภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปทุกครั้ง ที่ประชุมใหญ่นี้จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สำคัญ ๆ และวางนโยบายให้พรรคถือปฏิบัติ จนกว่าจะมีการเลือกตั้งในครั้งต่อไป
๒. งานด้านการเมือง เช่น การเสนอร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ระเบียบการทางรัฐสภา และงานนโยบายต่าง ๆ นั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกลางและพรรคจะถือเอามติของคณะกรรมการกลางเป็นหลัก คณะกรรมการกลางมีคณะกรรมการนิพนธ์วิมาประจำกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ ๑๔ คณะ ๆ ละ ๑๑ คน แต่ละคณะรับผิดชอบในการวางนโยบายและการแก้ไขปัญหาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงตนแล้ว จึงเสนอมติของตนไปยังคณะกรรมการกลางอีกทีหนึ่ง การพิจารณารับสมาชิกใหม่ก็อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกลางเช่นกัน
๓. งานทางด้านบริหารและธุรการทั่วไป เป็นเรื่องของสำนักงานเลขาธิการในความควบคุมของเลขาธิการพรรคเป็นผู้รับผิดชอบ แต่ถ้ามองเป็นเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคต้องเสนอให้หัวหน้าพรรคมีคำสั่งอีกครั้งหนึ่ง
๔. งานทางด้านวิชาการ ระเบียบหรือวิธีการต่าง ๆ นั้น พรรคฯ มักมอบหมายให้เป็นที่



ของทวีปอเมริกา ซึ่งทวีปอเมริกาที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ กับ  
คร. ทยุค แสงอุทัย

ในทางปฏิบัติอัน องค์การสำคัญที่สุดของพรรค คือ สำนักเลขาธิการพรรค เพราะสำนักเลขา  
ธิการพรรคนั้นเป็นผู้ควบคุมการบริหารงานทุกอย่างในพรรค ทั้งแต่การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ  
ต่าง ๆ ของพรรค การหาเงินบำรุงพรรคซึ่งเงินจากการเก็บค่าบำรุงสมาชิกและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ  
ตลอดจนเงินรับบริจาคตามที่ พ.ร.บ. พรรคการเมือง ๒๔๘๘ อนุญาตไว้นั้นมีจำนวนเงินน้อยมาก แต่  
รายได้แท้จริงซึ่งเป็นหลักของพรรคนั้นเท่าที่ใคร่เปิดเผยจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งซึ่ง  
เป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นทีไว้วางใจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เปิดเผยว่า พรรคเสรีมนังคศิลา  
มีรายได้อีกต่าง ๆ มากมาย เช่น จากเงินราชการลับ ซึ่งในสมัยนั้นถึงไว้ได้ ๒๐ ล้านบาท จอมพล ป.  
พิบูลสงคราม ได้จัดสรรให้แก่องค์กรต่าง ๆ ไปครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งคือ ๓๐ ล้านบาทนั้นนำมา  
เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงรับรองของทำเนียบรัฐบาล และเป็นเงินบำรุงพรรค เงินจากองค์การ  
ทหารผ่านศึก ซึ่งได้รับผลประโยชน์และอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ในการพาณิชย์มากมาย เงินจากการขายโคว  
ตาอนุญาตให้หอการค้าส่งออกนอกประเทศ ซึ่งเฉพาะโควตาที่ทองแดงให้พรรคปีละ ๑๐ ล้านบาท  
เงินจากการค้าฝิ่นเถื่อน และเงินสินบนนำจับฝิ่นเถื่อน (โดยบุคคลสำคัญของพรรคผู้หนึ่งทำการค้าฝิ่น  
เถื่อน โดยการนำอาวูซไปแลกกับฝิ่นของทหารจีนก๊กมินตั๋ง แล้วลำเลียงฝิ่นเข้าประเทศไทยเพื่อส่งไป  
ขายฮ่องกงต่อไป แรกก่อนส่งออกก็สร้างเรื่องขึ้นโดยให้ตำรวจเขาทำการจับกุมยึดฝิ่นไว้เพื่อนำไปขึ้น  
เงินรางวัลจากทางราชการเป็นจำนวนเงินมาก ๆ แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะทำเป็นรับฝิ่นจำนวนนั้นลำเลียง  
ลงเรือโดยอ้างว่าจะนำไปทำลาย แต่ผลกลับนำไปขายต่างประเทศ เป็นการหากำไรชอนหลายต่อ)  
เงินรายได้ของกองสลากกินแบ่ง ซึ่งมีระเบียบวิธีการควบคุมหละหลวม ทำให้โอกาสยกยอกเงินได้  
ง่าย ๆ และนอกนั้นยังมีผลประโยชน์อื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งหมดแล้วพรรคเสรีมนังคศิลาจะมีรายได้  
ปีละนับร้อยล้านบาททีเดียว

๒๐ ผู้ที่สนใจอาจหาอ่านเรื่องนี้ได้ใน สุชาติ สวัสดิ์ศรี, "ความเป็นมาของขบวนการค้าฝิ่นใน  
เมืองไทย", สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (กุมภาพันธ์, ๒๕๑๖), หน้า ๓๐ - ๔๓.

การรวบรวมสมาชิกใหม่เข้าสังกัดพรรคฯ การช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียงของลูกพรรค เช่น คำนการเงิน ถ้าพรรคคัดเลือกเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค พรรคก็จะจ่ายเงินให้เป็นผู้ในการหาเสียงเลือกตั้งคนละประมาณ ๒ - ๓ หมื่นบาท ส่งคนสำคัญไปช่วยหาเสียง ให้ยื่นอุปกรณในการหาเสียงและซิวหนี้สินให้หากใครรับเลือกตั้ง นอกจากนั้นยังมีการควบคุมสมาชิกของพรรคให้ปฏิบัติตามที่พรรคต้องการ เช่น ให้มาประชุมสภาและลงมติตามมติของที่ประชุมพรรคโดยก่อนเข้าวันที่ประชุมสภา ผู้ควบคุมเสียง (WHIP) จะแจกเอกสาร ระเบียบวาระการประชุมโดยมีการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่จะประชุม ตลอดจนมีคำสั่งให้ปฏิบัติเมื่อมีการลงมติซึ่งลูกพรรคต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

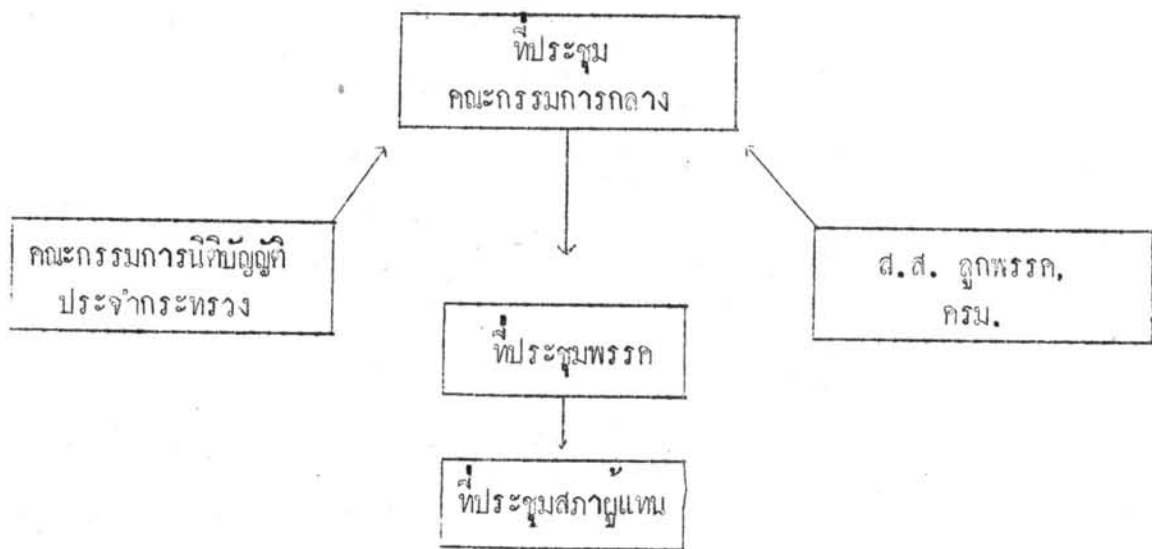
การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับลูกพรรคก็เป็นหน้าที่ของสำนักเลขาธิการพรรคเช่นกัน โดยพรรคจะช่วยเหลือลูกพรรคที่รับใช้พรรคด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ส่งไปศึกษาและทำงานต่างประเทศ ส่งบุตรไปเรียนต่อต่างประเทศโดยพรรคออกค่าใช้จ่ายให้ ให้รถจักรยานยนต์ ช่วยเหลือทางการเงิน ฯลฯ

การลงโทษสมาชิกพรรคที่ทำผิดวินัยก็เป็นหน้าที่ของสำนักเลขาธิการพรรคเช่นกัน โทษที่สมาชิกจะได้รับก็แล้วแต่ความหนักเบาของความผิด เช่น ทักเตือน ไล่ออก บางครั้งก็มีวิธีการลงโทษอย่างรุนแรงกว่าที่บทกำหนดโทษของพรรคได้กำหนดไว้ เช่น การฆ่าเป็นทมิฬ สำนักงานเลขาธิการพรรคจึงเป็นองค์กรที่มีอำนาจที่แท้จริงในพรรค

องค์กรที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญอีกองค์กรหนึ่งก็คือ คณะกรรมการกลางของพรรคซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการนิยามมติของพรรคในสมัยนั้น กล่าวคือ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาซึ่งเป็นผู้พรรค หรือคณะกรรมการนิยามมติที่ประจำกระทรวงต่าง ๆ อาจเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือเรื่องที่มีความสำคัญเข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการกลาง ซึ่งจะเปิดประชุมในสมัยประชุมของรัฐสภาทุกสัปดาห์ ๆ ละ ๑ ครั้ง การประชุมของคณะกรรมการกลางจะมีก่อนการประชุมพรรค ๑ วัน เรื่องต่าง ๆ ที่ถูกเสนอมาจะได้รับการพิจารณาแก้ไขตามที่เห็นควรก่อนแล้วจะส่งต่อไปยังที่ประชุมพรรคซึ่งจะประชุมกันในวันถัดไป เมื่อที่ประชุมพรรคประชุมลงมติเช่นไร มตินั้นก็จะถูกถือเป็นมติของพรรคแล้วร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมพรรคก็จะถูกเสนอเข้าที่ประชุมรัฐสภาในวัน

รุ่งขึ้น และสมาชิกพรรคทุกคนมีหน้าที่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในทำนองตรงข้ามร่างพระราชบัญญัติที่ฝ่ายค้านเสนอเขาสภาจะถูกคัดค้านอย่างเต็มที่ ซึ่งพอจกจำลองกระบวนการนิติบัญญัติของพรรคเสรีมนักคิดาได้ดังนี้

กระบวนการนิติบัญญัติของพรรคเสรีมนักคิดา



ส่วนองค์กรและตำแหน่งอื่น ๆ นั้นไม่สู้จะมีความสำคัญนัก เช่น ที่ประชุมใหญ่ได้อำนาจที่จะให้ขึ้นหลังการเลือกตั้งทั่วไป แต่การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่เรียบร้อย และทำให้เสถียรภาพของพรรคเสรีมนักคิดาสั่นคลอนอยู่ตลอดเวลา จึงไม่มีโอกาสเรียกประชุมใหญ่ได้ จนกระทั่งหมดอำนาจ ตำแหน่งหัวหน้าพรรคนั้นโดยปกติทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมระดับต่าง ๆ ของพรรค แต่ทางด้านการบริหารนั้นตกไปอยู่ในกำมือของเลขาธิการเสียหมด หัวหน้าพรรคจึงแทบไม่บริหารงานพรรคเลย ส่วนตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคนั้นก็เลื่อนที่ปรึกษาพรรคซึ่งคุมกำลังกองทัพอันหลายชั้นเป็นรองหัวหน้าพรรค มีหน้าที่ปฏิบัติงานแทน เมื่อหัวหน้าพรรคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือปฏิบัติงานตามที่หัวหน้าพรรคมอบหมาย ในเมื่อหัวหน้าพรรคเองก็แทบไม่มีงานทำอยู่แล้ว จึงทำให้ตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคเป็นตำแหน่งเกียร์ติดที่ไม่มีทั้งงานและอำนาจ

๓.๑.๖ ลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคัก ถ้าวิเคราะห์กันทาง  
 กานองการแล้ว พรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักกำเนิดในแบบของพรรคการเมืองในรัฐสภา (Parliamen-  
 tary Origin) เพราะเกิดจากกลุ่มผู้แทนในรัฐสภาซึ่งมีความเห็นทางการเมืองคล้ายคลึงกัน คือ  
 ต้องการสนับสนุนรัฐบาลมารวมกันขึ้นเป็นพรรคการเมือง<sup>๒๑</sup>

โครงสร้างของพรรคในชั้นสูงสุดประกอบด้วยนายทหารและนายตำรวจซึ่งจะเห็นได้จาก  
 ตำแหน่งหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เดชาธิการพรรค และรองเดชาธิการพรรค ประกอบด้วย  
 นายทหาร และนายตำรวจทั้งสิ้น โครงสร้างระดับรองลงมาได้แก่ในระดับคณะกรรมการกลาง ผู้  
 ควบคุมเสียง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ประกอบด้วยทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือน และ  
 นักการเมืองในสภา ส่วนสมาชิกในระดับต่ำที่สุดนั้นก็ได้แก่พวกหัวคะแนน และข้าราชการชั้นผู้น้อยใน  
 ขบวนการ

แต่ถ้าวิเคราะห์ทางด้านพฤติกรรมเราจะได้พบว่าพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักประกอบด้วยกลุ่ม  
 (factions) สำคัญ ๆ มารวมกันเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ คือ

๑. กลุ่มจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประกอบด้วยบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐมนตรีที่เคยร่วมงาน  
 กับ จอมพล ป.พิบูลสงคราม มาตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ เช่น พลโท ประยูร  
 ภมรมนตรี พลเอกเอกา เพ็ชรเลิศ บริรักษ์วิฑูรย์ เป็นต้น กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๑  
 ในสังกัดพรรคธรรมาภิบาล ซึ่งอยู่นอกพรรคแต่ให้การสนับสนุน จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นส่วนตัว  
 กลุ่มนี้ไม่มีความเข้มแข็งและอิทธิพลในตัวเอง เพราะขาดกำลังทหารสนับสนุน และกำลังสมาชิกสภา  
 ถิ่นน้อยเกินไป

๒. กลุ่ม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด เพราะเป็นกลุ่มที่  
 สามารถควบคุมสมาชิกสภาประเภทที่ ๑ ส่วนใหญ่ไว้ได้ และมีสมาชิกสภาประเภทที่ ๒ ให้การสนับสนุน  
 สนับสนุนอยู่ไม่น้อย มีกำลังตำรวจ มีกำลังทรัพย์มากที่สุด นอกจากนั้นยังสามารถควบคุมกลไกของสำนัก

<sup>๒๑</sup> ชูวงศ์ ฉายะบุตร, หลักพรรคการเมือง (พระนคร: โรงพิมพ์จำลองศิลป์, ๒๕๑๑),

เลขาธิการพรรคไว้ในกำมืออีกด้วย

๓. กลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกอบด้วยกำลังทหารบกเกือบทั้งหมด และมีทหารเรือกับทหารอากาศจำนวนหนึ่งสนับสนุนอยู่ นอกจากนั้นยังสามารถควบคุมสมาชิกสภาประเภทที่ ๒ ส่วนใหญ่ไว้ได้ กลุ่มนี้มีอิทธิพลด้านกำลังทหารมาก มีกำลังทรัพย์และเสียงในสภาวากพอสสมควร แต่ไม่ค่อยมีบทบาทในกิจการของพรรคเสรีมนั่งคิดมานานัก เนื่องจากถูกกลุ่มของ พล.ท.อ.เผ่า ศีโถกักกันมิให้มีส่วนในการบริหารงานพรรค และไม่สามารถควบคุมกลไกของสำนักเลขาธิการของพรรคไว้ได้

สรุปแล้วพรรคเสรีมนั่งคิดก็เป็นพรรคการเมืองที่มีกำเนิดในสภา มีการจัดองค์การใหญ่โตแต่ยังไม่มีการเตรียม มีส่วนประกอบที่แท้จริงเป็นกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ๓ กลุ่มมารวมกัน ความเข้มแข็งของพรรคจะเกิดได้เมื่อกลุ่มต่าง ๆ ยังสามัคคีกันอยู่ แต่เมื่อใดที่เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มก็ยอมนำไปสู่การแตกสลายของพรรค

### ๓.๒ พรรคสหประชาไทย

๓.๒.๑ พื้นฐานของพรรค พรรคสหประชาไทยนี้มีพื้นฐานมาจากคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ซึ่งคณะทหารนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติเพื่อปรับปรุงลัทธิประชาธิปไตยให้เข้ากับสภาวะการณ์และลักษณะพิเศษของประเทศไทย ดังที่ปรากฏในหนังสือเจ็ดขบวนการเข้าเป็นสมาชิกของพรรคว่า

"พรรคสหประชาไทยถือกำเนิดขึ้นเนื่องจากการปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการปกครองของประเทศไทยให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และทำให้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญมีความมั่นคงถาวร"<sup>๒๒</sup>

เมื่อปฏิวัติได้สำเร็จ คณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ก็ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ เนื่องจากสมาชิกของคณะปฏิวัติส่วนใหญ่เป็นข้าราชการทหาร ซึ่งมีความถนัดเฉพาะงานในวิชาชีพ จึง

<sup>๒๒</sup> มนตรี เจนวิทย์การ และคนอื่น ๆ, พรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (ธนบุรี: โรงพิมพ์กรุงไทยการพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๑.

โคพยายามแสวงหาความร่วมมือจากข้าราชการพลเรือนซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความถนัดในการงานสาขาที่ตนต้องการมาร่วมให้คำปรึกษาหารือด้วย องค์ประกอบของรัฐบาลในขณะนั้นจึงประกอบด้วยทหารและข้าราชการพลเรือนเป็นส่วนใหญ่ การมีอำนาจบริหารราชการของประเทศทำให้ได้มีโอกาสคบค้าสมาคมกับนักธุรกิจต่าง ๆ จำนวนมาก จึงได้มีนักธุรกิจหลายคนที่ได้เข้ามาจับบทบาทสนับสนุนบุคคลสำคัญในรัฐบาล ในบรรดานักธุรกิจเหล่านี้มีอยู่หลายคนที่ได้เข้ามาร่วมงานทางการเมืองกับรัฐบาลในภายหลัง เช่น นายประสัทธิ กาญจนวัฒน์

ในระยะหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ได้ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว ได้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่รีบดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญให้สำเร็จลุล่วงไปโดยเร็ว ซึ่งรัฐบาลก็สนองตอบต่อเสียงเรียกร้องนั้นด้วยดี การร่างรัฐธรรมนูญจึงดำเนินไปอย่างรวดเร็วขึ้น จึงเป็นที่คาดกันว่าในไม่ช้ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็จะได้ประกาศใช้ต่อไป ดังนั้นพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็เริ่มมีการไหว้วาน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเตรียมรับการเลือกตั้ง ทางด้านรัฐบาลก็ได้มีการเคลื่อนไหวเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งเหมือนกัน โดยได้รวมกลุ่มนักการเมืองและผู้สนับสนุนรัฐบาลในรูปขององค์การต่อต้านคอมมิวนิสต์ ที่ชื่อเรียกเป็นทางการว่า "สันนิบาตเสรีชนแห่งประเทศไทย" มีการชักชวนนักการเมืองและอดีตนายกรัฐมนตรีจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีหวังว่าจะได้รับเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาเป็นสมาชิกของสันนิบาต และมีการนัดประชุมพบปะกันระหว่างบุคคลสำคัญของฝ่ายรัฐบาลและอดีตนายกรัฐมนตรีที่สนับสนุนรัฐบาล เพื่อปรึกษาหารือวางแผนหาเสียงเลือกตั้ง สันนิบาตเสรีชนในขณะนั้นจึงทำหน้าที่คล้ายกับเป็นพรรครัฐบาล ในขณะที่ยังไม่มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายพรรคการเมืองออกมานั้นเอง และภายหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ และประกาศ พรบ.พรรคการเมือง ๒๕๑๑ กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๕๑๑ แล้ว จึงได้มีการก่อตั้งเป็นพรรคการเมืองที่ถูกตั้งตามกฎหมายขึ้น และพรรคสหประชาไทยได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาใหญ่

๒๓

"พลาญชัย" (นามแฝง), "การหาคะแนนนิยมของพรรครัฐบาล", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๑, หน้า ๑๘.

ของพรรคชนหือประชุมบริเวณที่แสดงสินค้าหัวหมาก เมื่อวันที่ ๑๒ - ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ มี  
สมาชิกที่เดินทางมาจากทุกจังหวัดที่ราชอาณาจักรมาเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ประมาณ ๕๐๐ คน จาก  
ทุกอาชีพ มีทั้งอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ นักธุรกิจ ฯลฯ

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าพื้นฐานของพรรคสหประชาไทยมีที่มาจากคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม  
๒๕๐๑ และประกอบด้วยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. สมาชิกของคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหาร
๒. ข้าราชการประจำซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการพลเรือนชั้นผู้ใหญ่ที่มีความเชี่ยวชาญในการ  
งาน กับนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
๓. นักธุรกิจ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนทางการเงินและค้ำอื่น ๆ เช่น นายประสทธิ กาญจน-  
วัฒน์
๔. นักการเมืองเก่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าร่วมในรูปของสมาชิก  
พรรคโดยตรงและสมาชิกสันนิบาตเสรีชน

๓.๒.๒ มูลเหตุและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรค มูลเหตุที่ทำให้มีการก่อตั้งพรรคสห  
ประชาไทย ก็คือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ พระราชบัญญัติพรรค  
การเมือง พ.ศ. ๒๕๑๑ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ทำให้  
รัฐบาลซึ่งมีความประสงค์ที่จะเป็นผู้บริหารประเทศต่อไป ต้องเตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อ  
ให้เป็นกลไกหรือเครื่องมือของรัฐบาลชุดที่กำลังอยู่ในอำนาจดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของตน  
ไป ส่วนวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรคนั้นปรากฏอยู่ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญพรรคสหประชาไทย  
ดังต่อไปนี้

... นับแต่ได้เกิดมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย ก็ได้มี  
พรรคการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยเกิดขึ้น และดำเนินการเคลื่อนไหวตลอดมาในสมัยที่ไม่มีกฎ

หมายพรรคการเมือง และในสมัยที่กฎหมายพรรคการเมือง แก่พรรคการเมืองเหล่านั้นล้วนแต่เป็นพรรคที่ทะเลาะวิวาทกระจัดกระจาย และปราศจากรากฐานแห่งมวลประชาชน จึงอยู่ในฐานะที่เป็นเพียงพรรคนักการเมือง พรรคสภา หรือพรรคเล็กทั้ง ๖ ควบเห็นกันว่าประเทศไทยจะได้มีพรรคเป็นจำนวนมาก แต่ไม่เคยมีระบบพรรคที่ถูกต้องมาก่อน

เมื่อไม่มีระบบพรรคดำรงอยู่ ระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมจะปกครองโดยระบบราชการโดยส่วนเดียว ดังที่เป็นที่ทราบกันอยู่ว่าระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมามีได้ชื่อว่า เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ปกครองโดยระบบราชการ ข้อนี้คือสาเหตุอันสำคัญที่สุดของความล้มลุกคลุกคลานของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ฉะนั้น การสร้างระบบพรรคจึงเป็นจุดมุ่งหมายอันสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และพรรคสหประชาไทยเป็นพรรคที่ก่อเนื่องมาจากขบวนการปฏิวัติดังกล่าว

การที่จะสร้างระบบพรรคให้เป็นผลสำเร็จนั้น จะต้องสร้างระบบพรรคให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศชาติ ซึ่งมีหลักการสำคัญทางการเมือง คือจะต้อง "นำเอาหลักนิยมในระบอบประชาธิปไตยมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทย" เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของพรรคในคานทาง ๆ รวมถึงนโยบายในการสร้างระบบพรรค ทั้งในคานความสัมพันธ์ภายในพรรค และในคานความสัมพันธ์ระหว่างพรรคให้ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ขณะเดียวกันกับหลักการสำคัญในทางการจัดตั้งซึ่งจะต้องกำหนดขึ้นจากลักษณะพิเศษแห่งการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตยในประเทศไทยอันเป็นหลักประกันว่าจะยังผลให้สามารถรักษาไว้ซึ่งความสุจริตภาพและคุณภาพของพรรค ดังนี้คือ

๑. จัดให้มีการประสานกันระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ กับนักการเมืองอาชีพภายในพรรค โดยอยู่บนรากฐานของมวลสมาชิกพรรคซึ่งมาจากมวลประชาชนอันกว้างขวางทั่วประเทศ
๒. อาศัยรากฐานจากระบบเลือกตั้งโดยสมาชิกทั้งพรรคจัดใ้ห้องกรร สูงสุดทางบริหารของพรรคกับองค์กรสูงสุดทางนิติบัญญัติของพรรคอยู่ในฐานะที่คานกัน โดยให้หัวหน้าพรรคมีสิทธิยับยั้ง
๓. การประชุมพรรคเพื่ออภิปรายปัญหาที่เกี่ยวกับนโยบาย จะใช้ระบบรายงานการเมืองเป็น



หลัก .. (ซึ่งในทางปฏิบัติไม่เคยมีการรายงานทางการเมืองกันเลยจนกระทั่งพรรคนี้ล้มเลิกไปหลังการปฏิวัติ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๔)

แต่มักศึกษาทางการเมืองหลายท่านในข้อคิดเห็นไว้ว่า วัตถุประสงค์แท้จริงของการตั้งพรรคการเมืองสหประชาไทยซึ่งมิได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก็คือพรรคสหประชาไทยถูกตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือรักษาอำนาจทางการเมืองให้อยู่ในกำมือของผู้นำคณะทหารและพลเรือนซึ่งมีอำนาจปกครองประเทศอยู่ในขณะประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ ต่อไป

ดังนั้น จึงพอจะสรุปได้ว่าพรรคสหประชาไทยตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นเครื่องมือช่วยให้รัฐบาลใหม่มีอำนาจปกครองประเทศและดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้อุดหนุนไปตามเจตนารมณ์ของคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ต่อไป

### ๓.๒.๓ อุดมการณ์และนโยบาย

อุดมการณ์ พรรคสหประชาไทยมีหลักนำและอุดมการณ์ดังต่อไปนี้

ส่วนที่เป็นหลักนำ ได้แก่ มรดกประชาธิปไตยของไทย คือสถาบันพระมหากษัตริย์ ศาสนาและลักษณะพิเศษประจำชาติไทยสามประการ ความที่รักปรารถนาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้สรุปไว้คือ

๑. รักความเป็นไทย
๒. อหิงสา
๓. รู้จักประสานประโยชน์ <sup>๒๒๗</sup>

ส่วนที่เป็นอุดมการณ์ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นตัวแทนของประชาชนทุกส่วนในสังคมไทยทั่วประเทศ และความปรารถนาที่จะสร้าง "สังคมประชาธิปไตยของไทยให้เป็นผล

<sup>๒๕</sup> สหประชาไทย, พรรคการเมือง, ขรรชนูพรรคสหประชาไทย (พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๑), หน้า ๑ - ๓.

<sup>๒๖</sup> David Morell, The Government's Saha Pracha Thai Party, p.13.

<sup>๒๗</sup> มนตรี เจนวิทย์การ, op.cit., หน้า ๘.

สำเร็จ" <sup>๒๘</sup>

คำว่า "สังคมประชาธิปไตย" นั้น พรรคสหประชาไทยได้แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Democratic Society" ซึ่งพรรคกล่าวว่าเป็นปรักษ์หรือระบบสังคมนิยมที่ปลอมตัวมาในรูปประชาธิปไตยหรืออิงอาศัยประชาธิปไตยเช่นเรียกตัวเองว่า ประชาธิปไตยสังคมนิยม (Socialist Democracy) ประชาธิปไตยชนกรรมาชีพ (Proletarian Democracy) ประชาธิปไตยของประชาชน (People's Democracy)

พรรคสหประชาไทยให้เหตุผลในการที่มึเจตจำนงที่จะขำรงไว้ซึ่งลักษณะพิเศษอันสูงส่งประจำชาติไว้ว่า เป็นเพราะลัทธิประชาธิปไตยเป็นของกลาง ๆ มิใช่เป็นของประเทศไทยใดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะ มิใช่เป็นของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อสำคัญอยู่ที่เราจะดำเนินระบอบประชาธิปไตยให้ไค่ดลนั้นจำเป็นก้องอาศัยความรู้อันแท้จริงในลัทธิประชาธิปไตย และอาศัยความสามารถนำเอาความรู้นั้นมาประยุกต์เข้ากับสภาวะการณ์และลักษณะพิเศษของประเทศไทยอย่างเหมาะสม การปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ เป็นการปฏิวัติในระบอบประชาธิปไตยของไทยก็ด้วยเจตจำนงดังกล่าวนี้เป็นส่วนสำคัญ ซึ่งพรรคสหประชาไทยรับเจตจำนงนั้นสืบต่อมา <sup>๒๙</sup>

ทางค่านโยบายนั้น พรรคสหประชาไทยได้ยึดถือเอกสารหลายฉบับด้วยกันในการวางแนวนโยบายรากฐานของพรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสาร ๓ ฉบับดังต่อไปนี้ <sup>๓๐</sup>

๑. คำปราศรัยของอดีตนายกรัฐมนตรี (จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) ในวันประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนแรก

๒. "การบริหารของรัฐบาลไทยปัจจุบัน" โดย จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๐

<sup>๒๘</sup>  
Loc.cit.

<sup>๒๙</sup>  
Ibid., p.5.

<sup>๓๐</sup>  
Loc.cit.

๓. คำปรารภในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑

พรรคสหประชาไทยอ้างว่านโยบายของพรรคที่วางไว้เป็นผลแห่งการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ทางการเมืองทั้งของประเทศไทย และของนานาประเทศ โดยเฉพาะจากประสบการณ์แห่งการประยุกต์หลักประชาธิปไตยเข้ากับสภาวะการณ์และลักษณะพิเศษของประเทศไทยในระยะ ๑๐ ปี ตั้งแต่การปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ นโยบายเหล่านี้เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ "สังคมประชาธิปไตยของไทย" และได้ทำเป็นข้อสรุปไว้ ดังนี้<sup>๓๑</sup>

ก. นโยบายการเมือง

- ๑. พรรคฯ จะรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติทั้งภายในและภายนอกอย่างสมบูรณ์
- ๒. พรรคฯ จะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งพรรคฯ ถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการที่จะพัฒนาสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรือง เป็นสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต่อไป โดยการเทอตกุณสถานันพระมหากษัตริย์ มุ่งสร้างระบบพรรคที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทย เปิดโอกาสและชักชวนให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพที่เป็นสมาชิกพรรคฯ และร่วมดำเนินกิจกรรมของพรรคฯ ส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองของประเทศอย่างกว้างขวาง
- ๓. พรรคฯ จะสร้างความสามัคคีในชาติให้เป็นผลสำเร็จ
- ๔. พรรคฯ จะปราบปรามคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นศัตรูบ่อนทำลายเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศไทยให้ไ้ผลอย่างจริงจัง
- ๕. พรรคฯ จะประสานกลไกพรรคให้เข้ากับกลไกรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสองกลไกมีส่วนสัมพันธ์สอดคล้องและดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ
- ๖. พรรคฯ จะส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๗. พรรคฯ จะรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

<sup>๓๑</sup> Ibid., pp.6 - 23.

๘. พรรคฯ จะส่งเสริมให้ประชาชนไคมาและใช้สิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ  
 นุญอย่างเต็มที่

๙. พรรคฯ จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น

๑๐. พรรคฯ จะส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

### ข. นโยบายเศรษฐกิจสังคม

๑. พรรคฯ จะพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบเสรีนิยม เป็นการพัฒนาอย่างมีแผนในรูปแบบเศรษฐกิจผสม เพื่อให้บรรลุจุดหมายในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่พัฒนา

๒. พรรคฯ จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกับนโยบายรักษาความ  
 มั่นคงของประเทศ

๓. พรรคฯ จะเพิ่มกำลังการผลิตของประเทศและรายได้ประชาชาติ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพและรายได้ของประชาชน กับส่งเสริมให้ประชาชนได้รับผลจากการพัฒนาโดยเสมอภาคและทั่วถึงยิ่งขึ้น

๔. พรรคฯ จะปรับปรุงโครงการเศรษฐกิจของประเทศให้มีความทันสมัยและสมบูรณ์  
 ยิ่งขึ้น

๕. พรรคฯ จะพัฒนากำลังคนด้วยการขยายการมีงานทำให้มากขึ้น และพัฒนาแรงงาน  
 ระดับต่าง ๆ

๖. พรรคฯ จะสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการด้านประยุกต์

๗. พรรคฯ จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๘. พรรคฯ จะรักษาเสถียรภาพทางการเงิน การคลัง เพื่อป้องกันภาวะเงินเฟ้อ ส่ง  
 เสริมการออมทรัพย์ และการลงทุนของเอกชนกับหาทางเพิ่มรายได้ของรัฐให้สูงขึ้น โดยยึดถือหลัก  
 ความเป็นธรรมแก่สังคม

๙. พรรคฯ จะพัฒนาระบบสังคมให้ก้าวหน้า และมีความเสมอภาคยิ่งขึ้น

๑๐. พรรคฯ จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการทันสมัย เพื่อเพิ่มผลผลิต ขยายให้มี  
 ตลาดประกันราคาผลผลิตลดเกษตรกรกรรม ช่วยประนอมหนี้ ช่วยควบคุมค่าเช่าที่ดิน และช่วยให้มีที่ดิน  
 ของตนเอง

๑๑. พรรคฯ จะพัฒนาการศึกษาอย่างมีแผน และให้ประสานกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ  
พร้อมทั้งจะให้การศึกษาอบรมแก่ชาวไทยอย่างทั่วถึง เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ความสามารถที่จะ  
ประกอบอาชีพและมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย

๑๒. พรรคฯ จะส่งเสริมและรักษานขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติและของ  
ประชาชน บำรุงพระพุทธศาสนาและอนุเคราะห์แก่อนุศาสนาต่าง ๆ ส่งเสริมมรรยาทและจริยธรรม  
ไทย รัววัฒนธรรมต่างประเทศอย่างถนอมถนอม

ก. นโยบายการต่างประเทศ

๑. พรรคฯ จะรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของประเทศไทยในการดำเนินความสัมพันธ์  
กับประเทศอื่นให้สูงอยู่เสมอ

๒. พรรคฯ จะสนับสนุนให้ประเทศไทยร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติอย่างเต็มที่

๓. พรรคฯ สนับสนุนการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อน  
บ้าน เพื่อสร้างองค์การภูมิภาคขึ้นทำหน้าที่ช่วยองค์การสหประชาชาติในการรักษาความสงบเรียบร้อย  
และสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค

๔. พรรคฯ สนับสนุนนโยบายผูกมิตรกับทุกประเทศในโลกที่ไม่มีเจตนามุ่งร้ายต่อประ  
เทศไทย

๕. พรรคฯ สนับสนุนวิธีการระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

ง. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน

๑. พรรคฯ จะจัดระบบการบริหารใหม่ประสิทธิภาพเพื่อเป็นจักรกลในการรวบรวมและ  
ระดมทรัพยากรทั้งมวลภายในชาติ ทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา และทรัพยากรธรรมชาติให้  
พุ่งไปในการดำเนินบริการสาธารณะอย่างสมบูรณ์

๒. พรรคฯ จะจัดระบบวิธีการประสานงานใหม่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยยึดหลักเอกภาพ  
ในระดับนโยบาย

๓. พรรคฯ จะจัดระบบการบริหารระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และส่วนกลางให้สอดคล้อง  
ประสานกันยิ่งขึ้น เพื่อขจัดความซ้ำซ้อน และสูญเปล่าในการดำเนินบริการสาธารณะ



๔. พรรคฯ จะจัดการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนชาวไทยทุกหมู่  
ทุกเหล่า และทุกท้องถิ่นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สภาพความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละ  
ละหมู่เหล่า และท้องถิ่นนั้น ๆ

๕. พรรคฯ จะยึดถือหลักจิตวิทยาและมนุษยสัมพันธ์ในการดำเนินการสาธารณะเพื่อ  
ให้เกิดความสามัคคีสามานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่นักวิชาการด้วยกัน และวิชาการกับประชาชน  
ยิ่งขึ้น

นโยบายของพรรคสหประชาไทยมีลักษณะเด่นอยู่ที่เป็นนโยบายที่วางไว้อย่างประณีต เป็น  
ระเบียบ และละเอียดซับซ้อนกว่านโยบายของพรรครัฐบาลอื่น ๆ ในอดีต ตลอดจนพรรคการเมือง  
ร่วมสมัยอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาที่ข้อบกพร่องจะพบว่านโยบายส่วนใหญ่นั้นเขียนไว้ให้คง  
งามไพเราะ น่าเชื่อถือมากกว่าจะเป็นนโยบายที่นำไปปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่เป็นข้อความ  
ทั่วไป ที่มักจะซ้ำกับนโยบายของพรรคอื่น ๆ นั้นเอง ถ้าจะสรุปเอาสาระและจุดสำคัญที่เป็นนโยบาย  
ของพรรคสหประชาไทยก็พอจะสรุปได้ดังนี้

๑. นโยบายทางการเมืองพรรคสหประชาไทยมีนโยบายที่จะสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับ  
ประเทศ โดยการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง สร้างเสถียรภาพทางการเมืองโดยการสร้าง  
ระบบพรรคที่เข้มแข็ง เรียกร้องความสนับสนุนจากชาวยุโรปโดยสนับสนุนให้ชาวยุโรปประจำเป็น  
สมาชิกของพรรค

๒. นโยบายทางเศรษฐกิจสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยม โดยมีการวางแผนพัฒนา  
เศรษฐกิจอย่างเป็นระเบียบและสอดคล้องของกันกับนโยบายความมั่นคงของชาติ

๓. นโยบายต่างประเทศยังคงสนับสนุนสหประชาชาติ สนับสนุนให้มองการณ์ความร่วมมือกัน  
ในระหว่างกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และมีนโยบายผูกมิตรกับทุกประเทศที่ไม่มีเจตนาร้ายต่อไทย หรือ  
พวดยุโรป ๆ คือผูกมิตรกับประเทศที่มีคอมมิวนิสต์นั่นเอง

๓.๒.๔ การจดทะเบียนและรายนามคณะกรรมการ พรรคสหประชาไทยหรือที่ชื่อย่อว่า  
"สปท." เป็นพรรคการเมืองพรรคแรกที่ไต่ขึ้นขอจดทะเบียนต่อกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติ  
พรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๑๑ และได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองได้เมื่อวันที่ ๒๔

ตุลาคม ๒๕๑๑ พรรคนี้ขอเป็นภาษาอังกฤษว่า United Thai People's Party มีสำนักงานใหญ่อยู่บ้านเลขที่ ๑/๒๒๒ (บ้านอัมพวัน) ถนนศรีอยุธยา อำเภอคูสิต จังหวัดพระนคร มีสำนักงานสาขาอยู่ในต่างจังหวัด ๑๐ แห่ง มีรายนามคณะกรรมการพรรคดังต่อไปนี้

- |                                 |                      |
|---------------------------------|----------------------|
| ๑. จอมพลถนอม กิตติขจร           | เป็นหัวหน้าพรรค      |
| ๒. พลเอกประภาส จารุเสถียร       | เป็นรองหัวหน้าพรรค   |
| ๓. พลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์ | "                    |
| ๔. นายพจน์ สารสิน               | "                    |
| ๕. พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์    | เป็นเลขาธิการพรรค    |
| ๖. พลเอกกฤษณ์ สีวะรา            | เป็นรองเลขาธิการพรรค |
| ๗. พลโท แสง เสนาณรงค์           | "                    |
| ๘. พลตำรวจโท พิษณุ กุลดะวงษ์    | "                    |
| ๙. นายเสริม วินิจฉัยกุล         | เป็นกรรมการ          |
| ๑๐. พลโท พงษ์ ปุณณกันต์         | "                    |
| ๑๑. พลเอก จิตพิ นาวีเสถียร      | "                    |
| ๑๒. นายทวี แรงขำ                | "                    |
| ๑๓. ม.ล.ชูชาติ กำภู             | "                    |
| ๑๔. นายมาดัย หุวะนันทน์         | "                    |
| ๑๕. พลเอก กฤษ ปุณณกันต์         | "                    |

<sup>๓๒</sup>  
Ibid., p.1.

<sup>๓๓</sup>  
ศักดิ์ ภาสกรนิรันดร์, การปกครองของไทย (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๒๕๑.

<sup>๓๔</sup>  
มนตรี เจนวิทย์การ, op.cit., หน้า ๓๓.

- ๑๖. พลเรือเอก จรุญ เฉลิมเกียรติ เป็นกรรมการ
- ๑๗. พลอากาศเอก บุญชู จันทร์เบกษา "
- ๑๘. พลตำรวจตรี สง่า กิตติขจร "
- ๑๙. พันเอก ธนิก คอมันตร์ "

๓.๖.๕ การจัดองค์การและการบริหารงาน พรรคสหประชาไทยได้วางระเบียบในการจัดองค์การและการบริหารงานของพรรคไว้อย่างเป็นระบบที่เยี่ยม โดยบัญญัติไว้ในธรรมนูญของพรรคซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๑๒ หมวด รวม ๑๐๐ มาตราด้วยกัน หมวดที่น่าสนใจมากที่สุดคือหมวด ๓ ถึงหมวด ๗ ซึ่งกล่าวถึงการจัดองค์การและการบริหารงานของพรรคไว้ โดยหมวด ๓ ได้ระบุถึงองค์กรสูงสุดของพรรคว่าประกอบด้วยสมัชชาใหญ่ คณะกรรมการบริหารกลาง และสภาการเมือง ส่วนตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ภายในพรรคนั้นได้บัญญัติไว้ในหมวด ๔ ว่าด้วยหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค ศึกษาร ในหมวด ๕ ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพรรคกิจการ ส่วนหมวด ๖ ได้จัดให้มีสำนักเลขาธิการพรรคเป็นองค์การบริหารงานของพรรค และกำหนดอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าสำนักเลขาธิการและรองหัวหน้าสำนักเลขาธิการไว้ ซึ่งจะกล่าวโดยลำดับดังนี้

๑. สมัชชาใหญ่<sup>๓๘</sup> ตามธรรมนูญพรรคบัญญัติไว้ว่า คือองค์กรสูงสุดทางนิติบัญญัติของพรรคมีสมาชิกประกอบด้วยสมาชิกพรรคเลือกตั้งมีจำนวนสองเท่าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน การเลือกตั้งสมาชิกสมัชชาใหญ่ให้ชีวิตคงจะแน่นอนออกเสียงโดยตรงและลับ และให้ถือเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์

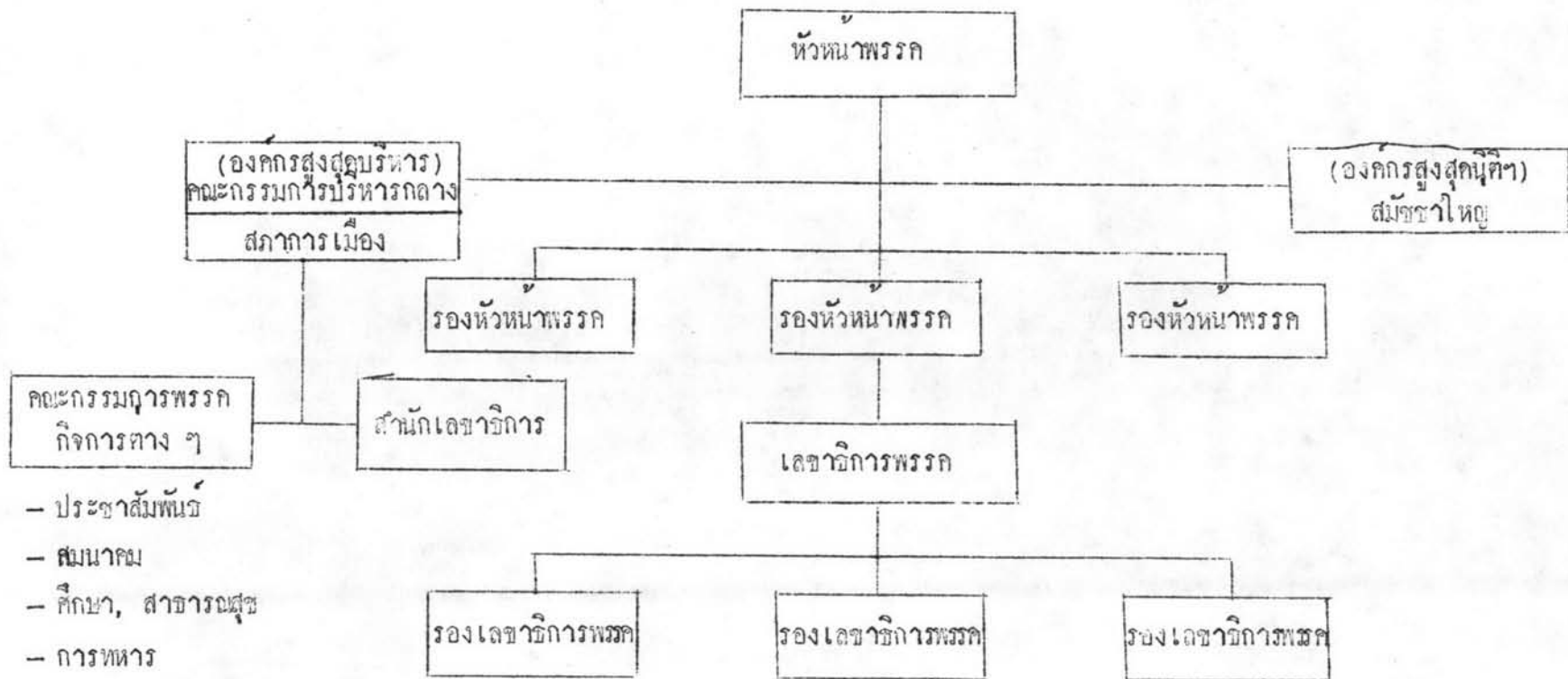
อายุของสมัชชาใหญ่ที่กำหนดคราวละ ๔ ปี นับแต่วันเปิดประชุมสมัชชาพรรคครั้งแรก ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของสมัชชาใหญ่สมัยหนึ่ง ในการประชุมสมัชชาใหญ่แต่ละสมัยให้ประชุมเลือกตั้งประธานสมัชชาหนึ่งคนและรองประธานสมัชชาสองคน ทำหน้าที่ดำเนินการประชุมและให้เลือกตั้งกรรมการที่จำเป็น

สมัชชาใหญ่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

<sup>๓๘</sup> มนตรี เจนวิทย์การ, op.cit., หน้า ๒๔ - ๒๖.



การจัดองค์การของพรรคสหประชาไทย



- ประชาสัมพันธ์
- สโมสร
- ศึกษา, สาธารณสุข
- การทหาร
- การเศรษฐกิจ
- การปกครอง
- สวัสดิการ
- การรัฐสภา

- ๑) กำหนดนโยบายของพรรคหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมแก่สถานการณ์
- ๒) แก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญพรรค
- ๓) กำหนดหรือแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของพรรค ซึ่งมีบัญญัติไว้ในธรรมนูญพรรคหรือข้อบังคับ

อื่นใดของพรรคที่เห็นสมควร

- ๔) เลือกตั้งหัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรค
- ๕) เลือกตั้งเลขาธิการพรรคและรองเลขาธิการพรรค
- ๖) เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลาง
- ๗) ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งที่ปรึกษาพรรค
- ๘) ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งสภาการเมือง
- ๙) ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งคณะกรรมการพรรคกิจการต่าง ๆ
- ๑๐) ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งหัวหน้าสำนักเลขาธิการของพรรค
- ๑๑) อนุมัติรายงานการเมืองในปัญหาที่ส่ง ซึ่งเสนอโดยคณะกรรมการบริหารกลาง หรือองค์การส่วนกลางอื่น ๆ ของพรรค
- ๑๒) อนุมัติข้อเสนองานที่เสนอโดยคณะกรรมการบริหารกลาง หรือองค์การส่วนกลางอื่น ๆ ของพรรค
- ๑๓) รับรองรายงานการประชุมของสมัชชาใหญ่

แม้ว่าสมัชชาใหญ่จะเป็นองค์กรสูงสุดทางนิติบัญญัติของพรรค แต่การพิจารณารายละเอียดของข้อบัญญัติทางค่านิยมสมาชิก สมัยประชุม และอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในธรรมนูญ ก็ทำให้สมัชชาใหญ่เป็นสถาบันที่ไม่ค่อยมีอำนาจที่แท้จริง นอกจากอำนาจในการเลือกตั้งบุคคลสำคัญ ๆ ต่าง ๆ เช่น หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค และรองเลขาธิการพรรค นอกจากนั้นก็ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบและอนุมัติในกิจกรรมที่สถาบันอื่น ๆ ของพรรคได้ปฏิบัติ ดังเช่นที่กรรมการอาวุโสท่านหนึ่งในคณะกรรมการสำนักเลขาธิการพรรคกล่าวว่า "วัตถุประสงค์ของสมัชชาใหญ่ก็เพื่อให้ความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งและการปฏิบัติงานของผู้นำต่าง ๆ ของพรรคเท่านั้น"

๓๖

David Morell, *op.cit.*, p.21.

๒. คณะกรรมการบริหารกลาง<sup>๓๓๗</sup> ตามธรรมนูญฯ ถือเป็นองค์การสูงสุดทางบริหารของพรรค ซึ่งเลือกตั้งโดยสมาชิกใหญ่ตามข้อบังคับว่าด้วยการเลือกตั้งภายในของพรรค คณะกรรมการบริหารกลาง ประกอบด้วยกรรมการไม่เกินสามสิบห้าคนเป็นกรรมการโดยตำแหน่งส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดคน

คณะกรรมการบริหารกลางมีอายุคราวละสี่ปี นับแต่วันลงมติเลือกตั้ง โดยให้มีสมัยประชุมที่เดือนต่อหนึ่งครั้ง คณะกรรมการบริหารกลางมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) กำหนดมาตรการทาง ๆ สำหรับการบริหารพรรค ควบคุมกิจการบริหารของพรรคให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนดไว้ กำหนดมติออกคำสั่งทาง ๆ ทั้งนี้ความนโยบายและธรรมนูญของพรรค
- ๒) เสนอรายงานการเมืองต่อสมาชิกใหญ่เกี่ยวกับปัญหา นโยบายของพรรค ปัญหาธรรมนูญของพรรค ปัญหาการเงินของพรรค หรือปัญหาอื่นใดของพรรคที่เห็นสมควร
- ๓) เสนอร่างขอมติทาง ๆ ต่อสมาชิกใหญ่
- ๔) รับรองการปฏิบัติงานของสภาการเมือง

สมาชิกในคณะกรรมการบริหารกลางนี้ประกอบด้วยบุคคลสำคัญของพรรค คือ หัวหน้าและรองหัวหน้าพรรค เลขานุการ และรองเลขานุการพรรค วุฒิสมาชิก และรัฐมนตรีคนสำคัญ ๆ ผู้บัญชาการ ๓ เหล่าทัพ และสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มเติมความสำคัญอีก ๑๑ คน คณะกรรมการบริหารกลางนี้จะประชุมกันเมื่อจะมีการกำหนดนโยบายหรือพิจารณาปัญหาสำคัญ ๆ เท่านั้น เจน เพื่อพิจารณากำหนดตัวกรรมการชั่วคราว ๆ ในสภา หรือพิจารณาการเปลี่ยนแปลงบุคคลในตำแหน่งสำคัญ ๆ ของคณะรัฐบาล เพื่อเสนอให้ประชุมพรรคลงมติต่อไป

๓. สภาการเมือง<sup>๓๓๘</sup> ตามธรรมนูญฯ สภาการเมืองคือองค์กรสูงสุดทางบริหารของพรรคซึ่งทำการแทนคณะกรรมการบริหารกลางในระหว่างที่คณะกรรมการกลางปิดสมัยประชุม สภาการเมือง

<sup>๓๓๗</sup> มนตรี เจนวิทย์การ, op.cit., หน้า ๒๖.

<sup>๓๓๘</sup> Ibid., หน้า ๒๖ - ๒๗.



ประกอบด้วยกรรมการต่อไปนี้

- ๑) หัวหน้าพรรค
- ๒) รองหัวหน้าพรรค
- ๓) เลขานุการพรรค
- ๔) รองเลขานุการพรรค
- ๕) หัวหน้าสำนักเลขานุการพรรค
- ๖) บุคคลอื่นซึ่งหัวหน้าพรรคแต่งตั้ง ไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบคนจากคณะกรรมการ

การบริหารกลางของพรรค

สภาการเมือง เปิดประชุม เดือนละหนึ่งครั้ง และประธานสภาอาจเรียกประชุมพิเศษตามความจำเป็น และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) เป็นองค์กรหลักของพรรค
- ๒) ทำการแทนคณะกรรมการบริหารกลางในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางในระหว่างที่คณะกรรมการบริหารกลางปิดสมัยประชุม โดยรับผิดชอบต่อคณะกรรมการบริหารกลาง
- ๓) เสนอรายงานการเมืองในปีสุดท้ายถึงปวงคณะกรรมการบริหารกลางในสมัยประชุมของคณะกรรมการบริหารกลาง

เนื่องจากสภาการเมืองทำหน้าที่แทนคณะกรรมการบริหารกลางระหว่างที่ไม่อยู่ในสมัยประชุมของคณะกรรมการบริหารกลาง และเนื่องจากช่วงเวลาที่สภาการเมืองปฏิบัติหน้าที่ไม่ตรงกับช่วงเวลาประชุมของรัฐสภา ประกอบกับการปฏิบัติงานที่แท้จริงของพรรคสหประชาชาติไทยมิได้เป็นไปอย่างเคร่งครัดตามที่บัญญัติในธรรมนูญพรรคนัก สภาการเมืองจึงไม่ควรมีความสำคัญต่อกิจกรรมของพรรคนัก

๔. หัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรค <sup>๓๕</sup> หัวหน้าพรรคได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกใหญ่ให้

<sup>๓๕</sup> Ibid., หน้า ๒๔.

ดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) เป็นผู้แทนของพรรคตามกฎหมายและเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในกิจกรรมทั้งปวงของพรรค
- ๒) เป็นประธานของคณะกรรมการบริหารกลางและเป็นประธานของสภาการเมือง
- ๓) เป็นผู้เรียกประชุมสมัชชาใหญ่
- ๔) เป็นผู้แต่งตั้งสภาการเมืองคณะกรรมการพรรคกิจการต่าง ๆ ที่ปรึกษาพรรค และหัวหน้าสำนักเลขาธิการโดยความเห็นชอบของสมัชชาใหญ่
- ๕) เป็นผู้ลงนามในนโยบายของพรรคในประกาศธรรมนูญของพรรคในประกาศข้อบังคับของพรรคในประกาศข้อปฏิบัติของพรรค และในมติและคำสั่งของพรรค
- ๖) เป็นผู้ถอดถอนและตั้งซ่อมบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ ของพรรค
- ๗) ใช้สิทธิยับยั้งในสภาการเมือง ในคณะกรรมการบริหารกลาง และในสมัชชาใหญ่ในกรณีซึ่งมีความจำเป็นอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้

จากบทบัญญัติในธรรมนูญจึงทำให้หัวหน้าพรรคเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในพรรค โดยเฉพาะอำนาจในการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญ ๆ ต่าง ๆ และอำนาจที่สำคัญที่สุดก็คืออำนาจในการใช้สิทธิยับยั้งซึ่งทำให้หัวหน้าพรรคสามารถชักขวางมติทุกชนิดในพรรคที่ตนไม่พอใจได้

ส่วนรองหัวหน้าพรรคนั้น มีจำนวนไม่เกิน ๓ คน เลือกตั้งโดยสมัชชาใหญ่ให้อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี รองหัวหน้าพรรคเป็นผู้ทำการแทนหัวหน้าพรรค เมื่อหัวหน้าพรรคไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือเมื่อได้รับมอบหมายจากหัวหน้าพรรค และเป็นผู้ช่วยของหัวหน้าพรรคโดยการปฏิบัติงานซึ่งหัวหน้าพรรคมอบให้

๕. เลขาธิการและรองเลขาธิการพรรค เลขาธิการพรรคเลือกตั้งโดยสมัชชาใหญ่ อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี ถ้าตำแหน่งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระให้สภาการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารกลางเลือกรองเลขาธิการพรรคคนใดคนหนึ่งขึ้นเป็นเลขาธิการพรรค

ผู้เป็นเลขาธิการพรรคแทนยอมอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ที่ตนแทน

เลขาธิการพรรคมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑) เป็นผู้แทนของพรรคตามกฎหมายและเป็นผู้ควบคุมกิจการทั่วไปของพรรค โดยรับผิดชอบต่อหัวหน้าพรรค

๒) เป็นเลขาธิการคณะกรรมการบริหารกลาง และเลขาธิการสมัชชาใหญ่

๓) เป็นผู้เสนอรายงานการเมืองต่อคณะกรรมการบริหารกลางในนามของสภาการเมือง และเป็นผู้เสนอรายงานการเมืองต่อสมัชชาใหญ่ในนามของคณะกรรมการกลาง

เนื่องจากเลขาธิการพรรคเป็นเลขาธิการคณะกรรมการบริหารกลางและเป็นเลขาธิการสมัชชาใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมระเบียบวาระการประชุมของสถาบันทั้งสอง และเนื่องจากการประชุมขององค์กรต่าง ๆ ของพรรคสหประชาไทย เพื่ออภิปรายปัญหาที่เกี่ยวกับนโยบายนั้น จะใช้ระบบรายงานการเมืองเป็นหลัก<sup>๑๒</sup> ดังนั้นเลขาธิการพรรคจึงมีโอกาสดำเนินการปฏิบัติกิจของคณะกรรมการบริหารกลางโดยกระบวนการคัดเลือกและการจัดรายงานการเมือง ตำแหน่งเลขาธิการพรรคในทางทฤษฎีจึงนับว่าเป็นผู้มีอิทธิพลรอบวงำคณะกรรมการบริหารกลาง ส่วนทางปฏิบัติจะได้กล่าวในตอนต่อไปภายหลัง

รองเลขาธิการพรรคใหม่ได้ไม่เกินสามคน เลือกตั้งโดยสมัชชาใหญ่ ให้อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี รองเลขาธิการพรรคเป็นผู้ทำการแทนเลขาธิการพรรค เมื่อเลขาธิการพรรคไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือเมื่อได้รับมอบหมายจากเลขาธิการพรรค และเป็นผู้ช่วยของเลขาธิการพรรคโดยการปฏิบัติงานซึ่ง เลขาธิการพรรคมอบให้

๖. ที่ปรึกษาพรรค ให้มีได้ไม่เกินห้าคน แต่งตั้งโดยหัวหน้าพรรค โดยความเห็นชอบของสมัชชาใหญ่ สภาการเมือง คณะกรรมการบริหารกลาง และสมัชชาใหญ่อาจเชิญที่ปรึกษาพรรคเข้า

<sup>๑๑</sup> Ibid., หน้า ๑๖.

<sup>๑๒</sup> มนตรี เจนวิทย์การ, op.cit., หน้า ๒๓.

รวมประชุม แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน<sup>๔๓</sup>

๓. คณะกรรมการพรรคกิจการ<sup>๔๔</sup> ในหมวด ๕ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพรรคกิจการอยู่  
หลายคณะด้วยกัน คือ

- ๑) คณะกรรมการพรรคการรัฐสภา
- ๒) คณะกรรมการพรรคการทหาร
- ๓) คณะกรรมการพรรคการเศรษฐกิจ
- ๔) คณะกรรมการพรรคการปกครอง
- ๕) คณะกรรมการพรรคการอื่น ๆ ที่เห็นสมควร

คณะกรรมการเหล่านี้แต่งตั้งโดยหัวหน้าพรรค โดยความเห็นชอบของสมัชชาใหญ่ และขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริหารกลาง

คณะกรรมการต่าง ๆ เหล่านี้ ทางปฏิบัติมีอยู่ ๔ คณะ มีหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในสาขาของตนก่อนที่จะเสนอต่อที่ประชุมพรรคและรัฐสภา ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ จะได้ออกอภิปรายปรับปรุง และอาจถูกคัดออกไปโดยคณะกรรมการพรรคกิจการเหล่านี้ ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการพรรคกิจการไม่สู้จะมีบทบาทสำคัญนัก เพราะกฤษฎีกาในทางนิติบัญญัติต่าง ๆ มักจะอภิปรายกันในที่ประชุมพรรคหรือบางครั้งก็จะปรึกษากันในบรรดาผู้นำพรรคเสียทีเดียว แม้กระทั่งควบคุมคะแนนเสียง (whips) เช่น พลเอกกฤษณ์ สีวะรา และนายฉวง เอี่ยมศิริดา ก็มักพอใจที่จะตกลงกันในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารกลางมากกว่าที่จะปรึกษากันในระดับกรรมการพรรคกิจการ<sup>๔๕</sup>

๔. สำนักเลขาธิการพรรค<sup>๔๖</sup> เป็น "องค์กร บริหารงานของพรรค" ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการ

<sup>๔๓</sup> Ibid., หน้า ๒๘ - ๓๐.

<sup>๔๔</sup> Loc.cit.

<sup>๔๕</sup> David Morell, op.cit., p.23.

<sup>๔๖</sup> พรรคอนุญพรรคสหประชาไทย, op.cit., หน้า ๑๘ - ๒๓.

การบริหารกลาง หัวหน้าสำนักเลขาธิการแต่งตั้งโดยหัวหน้าพรรค โดยความเห็นชอบของสมาชิกใหญ่ และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) ควบคุมการปฏิบัติงานทั่วไปของสำนักเลขาธิการ โดยรับผิดชอบเลขาธิการพรรค
- ๒) เป็นเลขาธิการของสภาการเมือง
- ๓) เป็นประธานของคณะกรรมการสำนักเลขาธิการ และของคณะกรรมการประจำ

สำนักเลขาธิการ

๔) เป็นผู้เสนอรายงานการเมืองในนามของสำนักเลขาธิการต่อสภาการเมือง  
รองหัวหน้าสำนักเลขาธิการมีได้ไม่เกินสองคน แต่งตั้งโดยหัวหน้าพรรค มีคณะกรรมการ  
สำนักเลขาธิการประกอบด้วยกรรมการไม่เกินสามสิบคน มีเลขาธิการคณะกรรมการสำนักเลขาธิการ  
หนึ่งคน มีคณะกรรมการประจำสำนักเลขาธิการประกอบด้วยกรรมการไม่เกินสิบคน เลือกตั้งจาก  
กรรมการสำนักเลขาธิการ

กิจการบริหารของสำนักเลขาธิการมีห้ากอง คือ

- ๑) กองการจัดตั้ง
- ๒) กองประชาสัมพันธ์
- ๓) กอง การศึกษาและวิจัย
- ๔) กองการระหว่างพรรค
- ๕) กองธุรการและการเงิน

กองการจัดตั้ง แบ่งออกเป็น ๔ แผนก คือ

- ๑) แผนกสมาชิกภาพ
- ๒) แผนกระเบียบวินัย
- ๓) แผนกการประสานกับระบบราชการ
- ๔) แผนกองค์การมวลชนและงานมวลชน

กองประชาสัมพันธ์แบ่งออกเป็นสองแผนก คือ

- ๑) แผนกเอกสาร
- ๒) แผนกสื่อสารมวลชน



กองการศึกษาและวิจัย แบ่งออกเป็นสี่แผนก คือ

- ๑) แผนกการเมือง
- ๒) แผนกเศรษฐกิจสังคม
- ๓) แผนกการทหาร
- ๔) แผนกวัฒนธรรม

กองกิจการระหว่างพรรค แบ่งออกเป็นสองแผนก คือ

- ๑) แผนกพรรคที่ให้ความช่วยเหลือ
- ๒) แผนกพรรคที่ต่อต้าน

กองธุรการและการเงิน แบ่งออกเป็น ๕ แผนก คือ

- ๑) แผนกธุรการ
- ๒) แผนกจัดหาทุน
- ๓) แผนกงบประมาณ
- ๔) แผนกการบัญชี
- ๕) แผนกสวัสดิการ

ดังนั้นถ้าจะเขียนโครงการของสำนักเดชาธิการพรรค ก็จะได้ดังแผนผังดังต่อไปนี้

สำนักเลขาธิการพรรค

หัวหน้าสำนักเลขาธิการ

รองฯ

รองฯ

กองการจัดตั้ง

- แผนกสมาชิกภาพ
- แผนกระเบียบวินัย
- แผนกการประสาน  
กับระบบราชการ
- แผนกองค์การมวลชน  
และงานมวลชน

กองประชาสัมพันธ์

- แผนกเอกสาร
- แผนกสื่อสารมวลชน

กองการศึกษาและวิจัย

- แผนกการเมือง
- แผนกเศรษฐกิจสังคม
- แผนกการทหาร
- แผนกวัฒนธรรม

กองการระหว่างพรรค

- แผนกพรรคที่ 1 ความ  
ร่วมมือ
- แผนกพรรคที่ 2 ทอ

กองธุรการและการเงิน

- แผนกธุรการ
- แผนกจัดหาทุน
- แผนกการบัญชี
- แผนกงบประมาณ
- แผนกสวัสดิการ

จะเห็นว่าสำนักงานเลขาธิการของพรรคนั้นมีการจัดองค์การอย่างเข้มแข็งเป็นระเบียบที่สุด และถูกจัดให้มีความรับผิดชอบทางด้านการบริหารกิจการของพรรคทุกชนิด สมกับที่เป็น "องค์การบริหารงานของพรรค" จากหน้าที่และความรับผิดชอบอีกมากมายของสำนักเลขาธิการ จึงทำให้หัวหน้าสำนักเลขาธิการ กลายเป็นผู้กุมอำนาจที่แท้จริงภายในพรรค เพราะได้เป็นผู้ควบคุมสำนักงานต่าง ๆ ตลอดจนสาขาพรรค ควบคุมระเบียบวินัยของสมาชิกพรรค ควบคุมการเงินและการสวัสดิการทุกชนิดของพรรคอีกด้วย จึงทำให้หัวหน้าสำนักเลขาธิการมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการควบคุมสมาชิกของพรรค นอกจากนั้นหัวหน้าสำนักเลขาธิการยังเป็นเลขาธิการของสภาการเมืองและเป็นผู้เสนอรายงานการเมืองในนามของสำนักเลขาธิการต่อสภาการเมือง ก็ยิ่งทำให้หัวหน้าสำนักเลขาธิการเป็นผู้มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของพรรคอีกด้วย

สำนักเลขาธิการพรรคมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ประมาณ ๓๐ คน และประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนนั้นเป็นข้าราชการประจำ ซึ่งมาทำงานให้กับพรรคในแบบไม่เต็มเวลา (part-time) <sup>๘๗</sup> กลุ่มข้าราชการเหล่านี้มีว่าเป็นมันสมองของพรรค มีบทบาทในการเสนอแนะนโยบายสำคัญ ๆ ผู้คณะกรรมการบริหารกลางและที่ประชุมพรรค

ส่วนแผนกงานต่าง ๆ ในสำนักเลขาธิการที่น่าสนใจก็มีกองการจัดตั้ง ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการสนับสนุนกิจการมวลชนของพรรค เช่นการจัดตั้งสำนักงานสาขาในต่างจังหวัด

กองการศึกษาและวิจัยก็นับเป็นองค์การที่น่าสนใจยิ่งที่แสดงให้เห็นความตั้งใจจริงที่จะเล่นการเมืองโดยอาศัยหลักวิชาการสมัยใหม่เข้าช่วยประยุกต์ ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าพิเศษต่าง ๆ ที่สมารถต่อการดำเนินงานของพรรค เช่นหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๑๒ ก็ได้วิจัยหาสาเหตุที่พรรครัฐบาลได้รับเลือกตั้งเข้ามาน้อยกว่าที่ควร และได้พบว่าสาเหตุสำคัญเป็นเพราะสมาชิกที่พรรคส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งมีคุณภาพไม่ดี จึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงกระบวนการคัดเลือกผู้สมัครเสียใหม่ในอนาคต เป็นต้น <sup>๘๘</sup>

<sup>๘๗</sup> David Morell, op.cit., p.23.  
<sup>๘๘</sup> Ibid., p.24.

กองตุรกรรมการและการเงินก็มีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้จัดการทางการเงินของพรรค ซึ่ง พลอากาศเอก ทวี จุลละทรัพย์ ได้เปิดเผยในการหาเสียงเลือกตั้งเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๑๒ ว่า "เงินทุนที่ใช้ในการหาเสียงของพรรค ส.ป.ท. ได้รับบริจาคมาจากนักธุรกิจและจากบุคคลสำคัญ ๆ ในพรรค" <sup>๔๘</sup> ซึ่งก็จะทำให้พรรคสหประชาไทยมีฐานะทางการเงินมั่นคงมากอยู่ เพราะบรรดา บุคคลสำคัญของพรรคก็มักมีส่วนเกี่ยวข้องกับวงการธุรกิจเป็นประธานหรือกรรมการบริษัทการค้าหรือ ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ นอกจากนั้นนักธุรกิจคนสำคัญ ๆ ของประเทศอีกหลายคนก็แสดงท่าทีสนับสนุน พรรครัฐบาลอย่างเปิดเผยอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามการสนับสนุนทางการเงินนี้มีใ้ผลกระทบในรูปการ บริจาคช่วยพรรคโดยตรงเสียทั้งหมด เพราะการสนับสนุนทางการเงินส่วนหนึ่งจะกระทำกันในรูปการ บริจาคให้กับกลุ่ม (factions) ในพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งจะไ้กล่าวต่อไปในภายหลัง เมื่อไ้รับเงินทุนมาแล้วเจ้าหน้าที่ของกองนี้ที่หน้าทีรับจ่ายให้สอยไปตามที่ระเบียบการเงินของพรรค ไ้กำหนดไว้

๕. องค์การส่วนภูมิภาค นั้นแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ องค์การส่วนจังหวัด องค์การส่วน อำเภอ และองค์การส่วนตำบล แต่ในทางปฏิบัติยังมิไ้เริ่มกิจการส่วนภูมิภาคอย่างจริงจัง ฉะนั้น จึงของคเวนไม่กล่าวถึง สรุปแล้วพอจะกล่าวไ้ว่าพรรคสหประชาไทยมีการบริหารงานอย่างเข้ม แข็งและมีระเบียบมาก แต่ก็มีอุปสรรคบางประการทำให้องค์การที่จัดวางรูปไว้ยังไม่อาจ ปฏิบัติงานของตนได้เต็มที่ ซึ่งจะไ้กล่าวต่อไปในภายหลัง

๓.๒.๖ ลักษณะโครงสร้างและส่วนประกอบของพรรคสหประชาไทย พรรคสหประชาไทย ประกอบด้วยสมาชิกจากชนทุกชั้นและทุกอาชีพจำนวนสมาชิกนั้นเจ้าหน้าที่ของพรรคฯ ผู้นึงอ้างว่า ผู้สมัครเป็นสมาชิกและไ้รับบัตรประจำตัวสมาชิกเป็นหลักฐานในเดือนตุลาคม ๒๕๑๔ อยู่เป็นจำนวน ถึง ๓๐,๐๐๐ คนเศษ <sup>๕๐</sup> ดังนั้นจึงพอจะสรุปไ้ว่าโครงสร้างของพรรคสหประชาไทยนั้นเป็นพรรค

<sup>๔๘</sup> สยามรัฐรายวัน, วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๑๒, หน้า ๑๖.

<sup>๕๐</sup> David Morell, op.cit., p.25.

การเมืองแบบโดยตรง (Direct Party) เพราะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งสมัครเป็นสมาชิกของพรรค โดยตรงเป็นรายบุคคล มิได้สมัครโดยอ้อม เช่นสหพันธ์การค้าหรือสมาคมเขาสมัครเป็นสมาชิกพรรคแต่อย่างใด

Donald Hindly ได้สรุปเรื่องโครงสร้างของระบบการเมืองของไทยว่า ถ้าจัดแบ่งได้เป็นชั้น ๆ แล้วก็จะเห็นว่าบนยอดสุดก็คือระดับผู้นำซึ่งประกอบด้วยผู้นำทางทหาร ซึ่งมีทหารบกเป็นกำลังสำคัญ นอกจากนั้นก็ไดแก่ที่ปรึกษาทางพลเรือน ซึ่งให้คำแนะนำในทางบริหารและทางเทคนิคแก่ทหารและสถาบันกษัตริย์ รองลงไปได้แก่เจ้าหน้าที่บริหารของรัฐซึ่งรวมทั้งข้าราชการพลเรือน ครู ตำรวจ และทหารทุกเหล่าก้วย และในลำดับสุดท้ายคือประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเด่นที่สุดคือความไม่มีปฏิกริยาในทางการเมือง ซึ่งถ้ามานำประยุกต์เข้ากับพรรคสหประชาไทยโดยการสำรวจจากรายนามคณะกรรมการพรรคแล้วจะพบว่า ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงคือหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค และรองเลขาธิการพรรค เป็นนายทหารบกเสียถึง ๔ คน มีนายตำรวจอยู่ ๒ คน (ซึ่งโอบมาจากนายทหารบกเสีย ๑ คน) เป็นนายทหารอากาศเสีย ๑ คน และมีพลเรือนรวมค้วยเพียงคนเดียว และในคณะกรรมการอำนวยการอื่น ๆ ของพรรคจำนวน ๑๑ คน เป็นนายทหารและนายตำรวจถึง ๖ คน พลเรือนเพียง ๕ คนเท่านั้น

ระดับรองลงมาได้แก่สมาชิกพรรคซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และข้าราชการต่าง ๆ (พรรคสหประชาไทยมีนโยบายให้ข้าราชการเป็นสมาชิกพรรคฯ) ตลอดจนนักการเมืองในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนวุฒิสมาชิกซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเคยมีประสบการณ์ในการรับราชการมาก่อน ส่วน

<sup>๕๑</sup> ชูวงศ์ ฉายะบุตร, กร., หลักพรรคการเมือง (พระนคร: โรงพิมพ์จำลองศิลป์, ๒๕๑๑), หน้า ๓๕.

<sup>๕๒</sup> สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, จุดสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓.

<sup>๕๓</sup> David Morell, op.cit., p.33.

ระดับที่ต่ำที่สุดนั้นก็แค่พวกผู้นำท้องถิ่นและหัวคะแนนต่าง ๆ ในชนบท ซึ่งมิได้มีความสนใจในการเมืองโดยตรง หากแต่จะใฝ่การสนับสนุนแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนมีความนิยมเป็นการส่วนตัวในระยะที่มีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเท่านั้น

แต่ถ้าวิเคราะห์ลงไปลึกซึ้งอีกทีจะพบว่า พรรคสหประชาไทยนั้นประกอบด้วยสมาชิกของกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ที่มารวมเข้าด้วยกัน กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยคนจากทุกระดับในสังคมมารวมกันเข้าโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสนับสนุนผู้นำหรือผู้อุปถัมภ์ (patron) กลุ่มของตน กลุ่มหรือ Faction ต่าง ๆ นั้นมากมายหลายกลุ่ม แต่พอจะสรุปแยกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ๒ สาย คือ "สายทำเนียบรัฐบาล" ซึ่งมี จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า กับ "สายมหาดไทย" ซึ่งมี พลเอกประภาส จารุเสถียร เป็นหัวหน้า อันเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักคิดกรณีย์<sup>๕๕</sup> ในแต่ละสายกลุ่มนี้ยังประกอบไปด้วยกลุ่มย่อย ๆ ที่สนับสนุนผู้นำกลุ่มย่อยของตนให้เป็นพันธมิตรกับผู้นำสายกลุ่มอีกต่อหนึ่ง โดยสายทำเนียบรัฐบาลมีผู้นำกลุ่มย่อยที่สำคัญ ๆ คือ พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ ซึ่งมีผู้สนับสนุนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนอยู่ส่วนหนึ่ง กับหน่วยราชการคือกระทรวงกลาโหม และกองบัญชาการทหารสูงสุด พลโทแสวง เสนาณรงค์ ซึ่งมีอำนาจควบคุมสำนักงานเลขาธิการพรรค จึงมีโอกาสควบคุมการคัดเลือกต่าง ๆ ในพรรค การควบคุมวินัยสมาชิก และการเงินของพรรค นอกจากนี้ยังมีอำนาจควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ในสำนักนายกรัฐมนตรี เช่น สภาความมั่นคงและหน่วยงานทางวิชาการอีกหลายหน่วย พล.ต.ท.สง่า กิตติขจร นั้นเป็นผู้ที่เข้าใจจิตใจและมีอิทธิพลเหนือสมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มหนึ่ง<sup>๕๖</sup> ที่เรียกว่ากลุ่ม "ยังเตอร์ก" ส่วนนายพจน์ สารสิน นั้นมีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ จึงมีอิทธิพลเหนือหน่วยงานด้านพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ นอกจากนี้สายทำเนียบรัฐบาลนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการพลเรือนอื่น ๆ เกือบทุกหน่วยงาน เว้นแต่กระทรวงมหาดไทย ได้รับความสนับสนุนจากบรรษัทธุรกิจต่าง ๆ และธนาคารต่าง ๆ อีกด้วย

<sup>๕๕</sup> Clark D. Neher, "Thailand Toward Fundamental Changes", Asian Survey, March 1970, p.131.

<sup>๕๕</sup> David Morell, op.cit., p.41

<sup>๕๖</sup> Clark D. Neher, op.cit., p.132.

ส่วนสายมหาดไทยนี้มีศูนย์กลางของสายอยู่ที่พลเอกประภาส จารุเสถียร ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก กระทรวงมหาดไทย ซึ่งพลเอกประภาส จารุเสถียร มีอำนาจควบคุมอยู่ ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารกรุงเทพซึ่งพลเอกประภาสฯ เป็นประธานกรรมการอยู่) กลุ่มนี้ไม่สู้จะมีอิทธิพลในสำนักงานเลขาธิการพรรค แต่มีอิทธิพลเหนือสมาชิกสภาผู้แทน สมาชิกสภาผู้แทนที่กลุ่มนี้มีอิทธิพลก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนในสังกัดสันนิบาตเสรีธรรม ที่พลเอกประภาสฯ เป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์อยู่ และสมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มอิสระซึ่งนายประสิดิทธิ กาจจนวัฒน์ ให้ความสนับสนุนอยู่<sup>๕๗</sup> และเป็นที่ยอมรับกันอยู่ว่า นายประสิดิทธิ กาจจนวัฒน์ เป็นผู้ให้ความสนับสนุนกับพลเอกประภาสฯ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอิสระกลุ่มเล็ก ๆ ที่ไม่สังกัดกลุ่มใหญ่ทั้งสองสายก็คือกลุ่มของพลเอก กฤษณ์ สีวะรา รองผู้บัญชาการทหารบก และรองเลขาธิการพรรคฯ ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนสนับสนุนอยู่จำนวนหนึ่ง<sup>๕๘</sup> และกลุ่มของ พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งควบคุมกำลังตำรวจประมาณ ๗ หมื่นคน และมีสมาชิกสภาผู้แทนสนับสนุนอยู่ส่วนหนึ่ง<sup>๕๙</sup> เป็นต้น

สรุปแล้วลักษณะโครงสร้างของพรรคสหประชาไทยเป็นแบบพรรคการเมืองโดยตรง และมีส่วนประกอบที่แท้จริงเป็นกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ให้ความสนับสนุนแก่ผู้นำกลุ่มของตนซึ่งเป็นสมาชิกในคณะผู้นำพรรคอีกทอดหนึ่งด้วย.

---

<sup>๕๗</sup> David Morell, *op.cit.*, p.43.  
<sup>๕๘</sup> *Ibid.*, p.43.  
<sup>๕๙</sup> *Loc.cit.*